

TURVALLISUUDEN HALLINNAN MALLI – TEORIASTA KÄYTÄNTÖÖN

11. Turvallisuusjohdon
koulutusohjelma
Aalto-yliopiston
teknillinen korkeakoulu
Koulutuskeskus Dipoli
Tutkielma 30.03.2011
Richard Wunsch

11. Turvallisuusjohdon koulutusohjelma		
Tekijä Richard Wunsch		
Tutkielman nimi TURVALLISUUDEN HALLINNAN MALLI – TEORIASTA KÄYTÄNTÖÖN		
Oppiaine, johon työ liittyy Turvallisuusjohdon koulutusohjelma	Säilytyspaikka Aalto-yliopisto	
Aika 2010-2011	Tekstisivuja 25	Liitesivuja 3
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Tutkielman keskeisenä päämääränä on kuvata turvallisuuden hallinnan malli osana organisaation kokonaistoimintaa. Tarkoituksena on luoda työkalu teorian hyödyntämisestä käytännön turvallisuustoiminnan toteuttamisessa.</p> <p>Erityinen painopiste on turvallisuustoiminnan käytännön keinojen ja menetelmien kuvaamisessa. Tutkielmassa hyödynnetään olemassa olevia Puolustusvoimien turvallisuustoiminnan sekä yritysturvallisuuden kokonaisuuksia.</p> <p>Tutkimus on luonteeltaan hermeneuttinen ja siinä käytetään oppimiskäsityksenä konstruktionismia.</p> <p>Tutkimuksen päätutkimusongelmana on kysymys siitä mistä osa-alueista tai kokonaisuuksista turvallisuuden hallinnan malli muodostuu?</p> <p>Muita tutkimusongelmia ovat</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mitä turvallisuustoiminnalla ymmärretään? - Miten turvallisuus asemoituu yrityksen kokonaistoimintaan? - Mitä turvallisuustoiminnan keinoja ja menetelmiä on olemassa? <p>Tutkimuksen hypoteesina on se, että suojaamalla organisaation henkilöstö, tiedot, materiaali, kiinteistöt ja ympäristö sekä mahdollistamalla niiden käytettävyys turvataan organisaation toiminta ja maine. Eli tavoitteena on toiminnan ja maineen turvaaminen suojattavien arvojen kautta.</p> <p>Tutkimustyön lopputuloksena on luotu turvallisuuden hallinnan malli. Mallia joka kelpaisi kaikille, on varmasti mahdoton luoda. Tämän takia tutkimustyön yksi oleellisista viesteistä on se, että organisaation turvallisuustoiminnan toteuttamiseksi organisaatiolla tulee olla käsitys asioista, jotka kyseisessä organisaatiossa tulee ottaa huomioon turvallisuuden osalta. Tämän takia jokaisen organisaation on tärkeä luoda oma mallinsa omien tarpeidensa mukaan. Nyt luotu malli voi toimia lähtökohtana organisaation oman mallin luomiselle. Tärkeää on, että turvallisuustoimintaa toteutetaan organisaation tarpeiden mukaan.</p>		
<p>AVAINSANAT</p> <p>Turvallisuus, turvallisuusjohtaminen, turvallisuuden hallinta, malli, keino, menetelmä ja osa-alue.</p>		

TURVALLISUUDEN HALLINNAN MALLI – TEORIASTA KÄYTÄNTÖÖN

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	1
2	TUTKIMUKSEN VIITEKEHYS JA TEOREETTISET PERUSTEET	1
2.1	TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA RAJAUS	1
2.2	VIITEKEHYS JA TUTKIMUSONGELMAT	2
2.3	TUTKIMUSMENETELMÄT	3
2.4	TUTKIMUSTYÖN HAASTEET	4
2.5	TUTKIMUSTYÖN RAKENNE	5
2.6	TUTKIMUSTYÖN ETENEMINEN	5
2.7	TURVALLISUUSKÄSITTEESTÄ	6
3	MALLEJA JA NÄKEMYKSIÄ TURVALLISUUDESTA.....	7
3.1	PUOLUSTUSHALLINNON JA PUOLUSTUSVOIMIEN TURVALLISUUSTOIMINNAN KOKONAISUUS	7
3.2	YRITYSTURVALLISUUDEN KOKONAISUUS	11
3.3	KANSALLINEN TURVALLISUUSAUDITOINTIKRITEERISTÖ	15
3.4	VALTIONHALLINNON NÄKEMYS TIETOTURVALLISUUDEN KOKONAISUUDESTA	16
3.5	JOHTOPÄÄTÖKSET OLEMASSA OLEVISTA MALLEISTA JA KÄSITYKSISTÄ TURVALLISUUDEN KOKONAISUUDESTA JA OSA-ALUEISTA.....	17
4	NÄKEMYS TURVALLISUUSTOIMINNAN KOKONAISUUDESTA – MALLI TURVALLISUUDEN HALLINTAAN.....	18
5	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	24
	LÄHTEET	26

LIITTEET

- Liite 1: TURVALLISUUDEN HALLINNAN MALLIN KEHITTYMINEN TUTKIMUSTYÖN AIKANA

TURVALLISUUDEN HALLINNAN MALLI – TEORIASTA KÄYTÄNTÖÖN

1 JOHDANTO

Mistä asioista organisaation turvallisuustoiminta koostuu? Voimmeko muodostaa siitä yhden yleismaailmallisen ja kaiken kattavan mallin, joka sopii minkä tahansa organisaation tarpeisiin? Mallin, jolla kykenemme hahmottamaan ja ottamaan toiminnassamme huomioon kaikki turvallisuuteen liittyvät asiat? Tällaisia erilaisia malleja ovat esimerkiksi Elinkeinoelämän keskusliiton Yritysturvallisuuden neuvottelukunnan luoma yritysturvallisuuden malli, puolustushallinnon ja puolustusvoimien turvallisuustoiminnan mallit. Antaako mikään näistä malleista kokonaisvaltaista täydellistä kuvaa turvallisuuden kokonaisuudesta eli antavatko ne vastauksen kysymykseen. Ovatko organisaationi kaikki turvallisuuteen liittyvät asiat hallinnassa, kun olemme huomioineet nämä asiat?

Mielenkiintoinen kysymys on myös se, mitä asioita kunkin mallin osa-alueista sekä keinosta pitävät sisällään. Samoin kuin kysymykset siitä mitä kyseisellä osa-alueella tarkoitetaan mallissa. Mitä keinoja kuuluu mihinkin osa-alueeseen ja voimmeko sanoa kyseisen keinon kuuluvan vain kyseiseen osa-alueeseen? Miksi jokin osa-alue pitää sisällään toisen osa-alueen?

Lähtökohtana tutkimustyön tarkastelulle ovat siis nämä kansalliset mallit ja kokonaisuudet sekä eri lähteiden käsitykset turvallisuuden eri osa-alueista. Pyrkimyksenä on luoda niistä, keskusteluista ja oman ajatustyön pohjalta synteesi turvallisuuden kokonaisuudesta, muodostaa turvallisuuden hallinnan mallin, jota voidaan hyödyntää missä tahansa organisaatiossa. Tarkoitus ei ole luoda kankeaa matriisimallia vaan joustava malli, joka tarvittaessa elää ja mukautuu kunkin organisaation erityistarpeisiin.

2 TUTKIMUKSEN VIITEKEHYS JA TEOREETTISET PERUSTEET

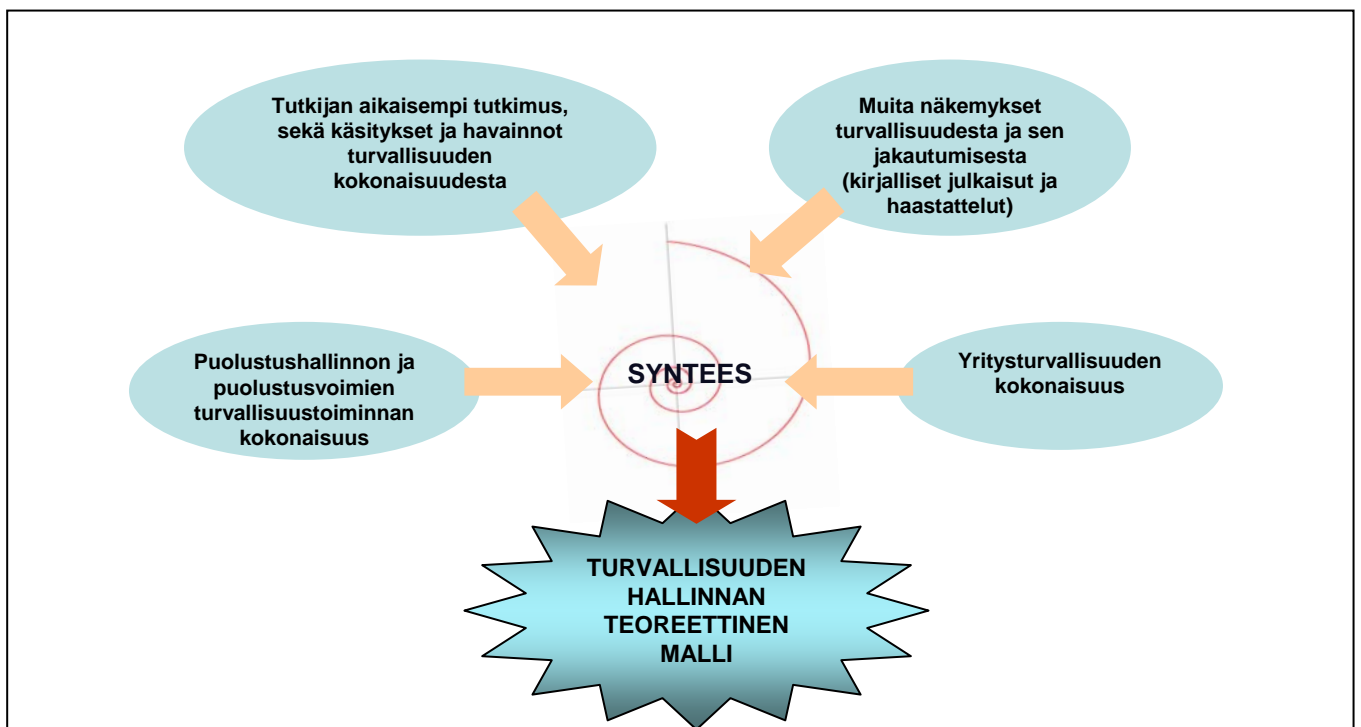
2.1 Tutkimuksen tavoitteet ja rajaus

Tutkimustyö on osittain jatkoa tutkijan aikaisemmalle esiupseerikurssilla laaditulle tutkimustyölle: ”puolustusvoimien turvallisuustoiminnan keinovalikoiman ja operaatioturvallisuuden välisten suhteiden määrittely”. Kyseisen tutkimustyön johtopäätöksissä todettiin puolustushallinnon ja puolustusvoimien turvallisuustoiminnan kokonaisuuden olevan ainakin jossakin määrin jäsentymätön ja vaikeaselkoinen. Tutkija on saanut tästä kimmokkeen pyrkiä luomaan selkeämmän ja kattavamman mallin turvallisuuden kokonaisuudesta. Tutkimustyön tavoitteena on siis luoda teoreettinen malli turvallisuuden kokonaisuuden hallinnasta, jota voisi käyttää turvallisuustoiminnan kokonaisuuden hahmottamiseen ja johtamiseen käytännössä. Aiheen tarkastelua ei ole sidottu mihinkään tilanteeseen eikä toimintaympäristöön.

Tarkastelu on organisaatiolähtöinen, niin kuin näkökulmakin. Tässä tutkimustyössä organisaatiolla tarkoitetaan mitä tahansa järjestäytyntä toimijaa, oli se sitten yksityinen yritys, hallinnollinen elin tai yksilöiden yhteenliittymä. Yksilöllä taas tarkoitetaan yksittäistä henkilöä. Turvallisuuden kulmakivi onkin juuri organisaation ja yksittäisen henkilön erilainen ymmärrys ja näkemys siitä mikä on turvallista ja mikä ei. Tällä tarkoitan sitä, että yksittäinen henkilö kokee turvallisuuden eri tavalla ja mieltää eri asiat turvallisiksi kuin mitkä asiat organisaation näkökulmasta ovat tärkeitä ja miten niihin liittyvät turvallisuusasiat tulee toteuttaa. Tutkimustyössä ei kuitenkaan pureuduta tähän problematiikkaan.

2.2 Viitekehys ja tutkimusongelmat

Tutkimuksen viitekehysten muodostavat yritysturvallisuuden malli, puolustushallinnon ja puolustusvoimien turvallisuuden kokonaisuudet sekä muut eri lähteistä saadut näkemykset turvallisuuden kokonaisuudesta ja sen eri osa-alueista. Tutkimustyö viitekehys on esitetty kuvassa yksi (1).

Kuva 1; Tutkimustyön viitekehys.

Tutkimuksen päätutkimusongelmana on

- Mistä osa-alueista tai kokonaisuuksista turvallisuuden hallinnan malli muodostuu?

Muita tutkimusongelmia ovat

- Mitä turvallisuustoiminnalla ymmärretään?
- Miten turvallisuus asemoituu yrityksen kokonaistoimintaan?
- Mitä turvallisuustoiminnan keinoja ja menetelmiä on olemassa?

2.3 Tutkimusmenetelmät

Tutkimustyön oppimiskäsityksenä käytän konstruktivismia ja analyysimenetelmänä hermeneuttista analyysia. Konstruktivismin mukaan maailmassa ei ole muuttumattomia totuuksia tai valmiiksi olemassa olevaa tietoa, vaan tieteellinen tieto ja totuus ovat tutkijoiden rakentamia. tutkimuskohteena olevien ihmisten nähdään tuottavan omassa toiminnassaan erilaisia totuuksia tai tietoja.¹ Tieto ei siis siirry sellaisenaan henkilöltä toiselle ja ei ole olemassa yhtä totuutta. Tutkija luo keräämistään tiedoista oman konstruktion, tässä tapauksessa turvallisuuden hallinnan mallin. Konstruktio on tietoa, joka muotoutuu ja rakentuu yksilön ajatteluprosessien kautta. Oppimistilanteessa syntyvään konstruktion vaikuttaa paitsi aistein havaitut seikat, mutta myös oppijan omat ennakko-oletukset ja aikaisempi tieto, ympäröivä kulttuuri sekä oppimiskontekstin fyysiset, sosiaaliset ja emotionaaliset tekijät.² Tarkoitus on siis muodostaa ja rakentaa olemassa olevasta tiedosta uusia näkökulmia tutkittavasta aiheista.

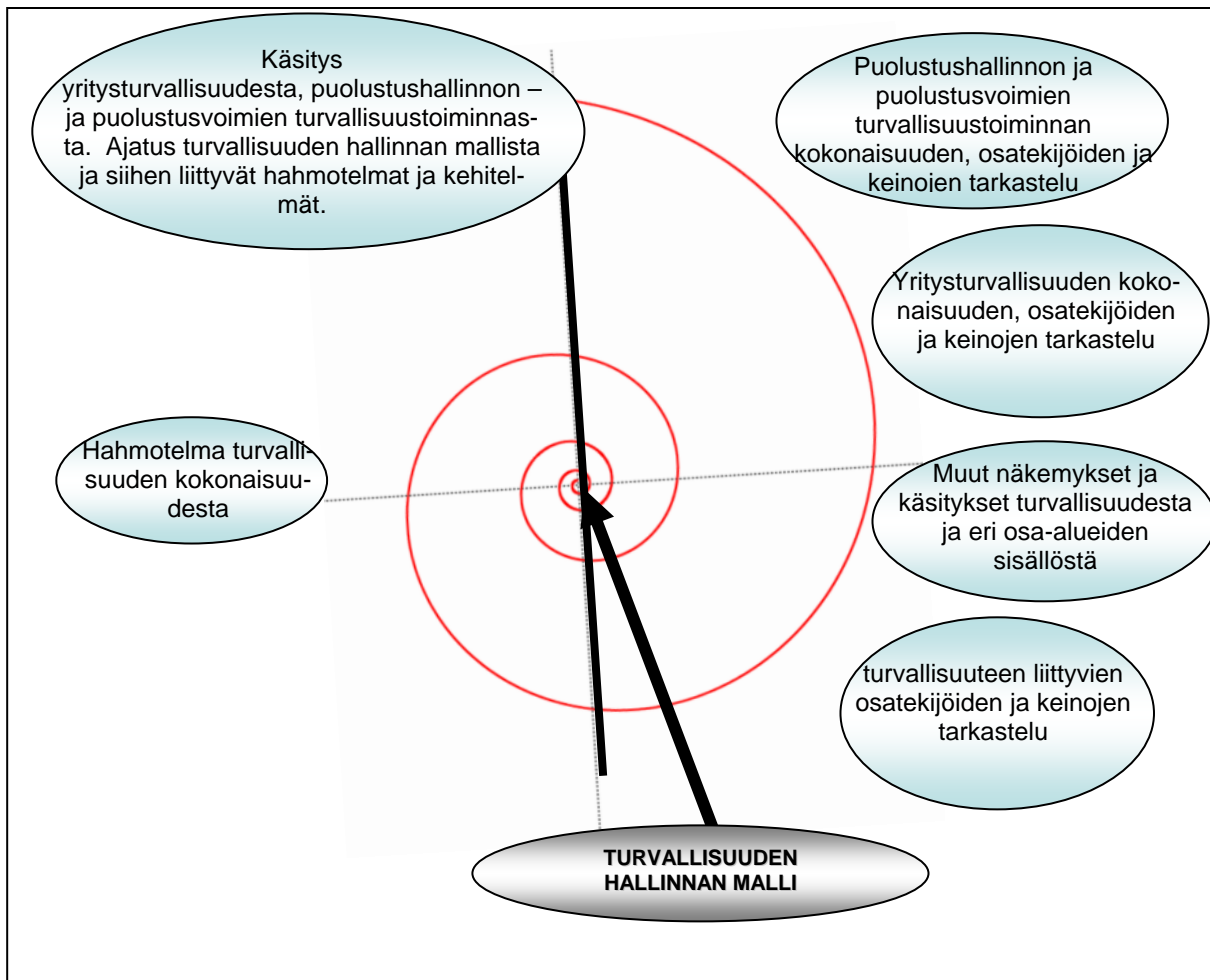
Hermeneuttisen analyysin päämääränä on tutkittavan aiheen merkityksen syvälinen ymmärtäminen. Tähän pyritään systemaattisella prosessilla, jota kutsutaan hermeneuttiseksi kehäksi. Hermeneuttisessa tutkimuksessa tutkittavaa aihetta tarkastellaan yksityiskohdista kokonaisuuteen. Kokonaisuudesta palataan taas yksityiskohtiin. Yksityiskohtien tulkinta vaikuttaa kokonaisuuden tulkintaan ja tutkimuskohteesta tehtyjen tulkintojen uudelleen tulkitseminen tuottaa yhä laajenevaa ymmärrystä kohteesta. Hermeneutti-

¹ <https://webapps.jyu.fi/koppa/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tieteenfilosofiset-suuntaukset/konstruktivismi/?searchterm=konstruktivismi>

² Oulun opettajakoulutuslaitoksen luokanopettajan koulutusohjelman opiskelumateriaalia www.edu.oulu.fi/okl/lo/kt2/wkonstr.htm. 5.1.2008.

Konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaan oppiminen on oppijan aktiivista ja sosiaalista toimintaa, jossa oppija tulkitsee havaintojaan ja uutta tietoa aikaisempien tietojensa, käsitystensä ja kokemustensa pohjalta. Tällä tavoin oppija jatkuvasti rakentaa kuvaansa maailmasta. (Tynjälä, 1999.) Rausteen ja Von Wright mukaan konstruktivistisessä oppimisessä oppiminen on tilannesidonnaista ja tapahtuu vuorovaikutuksessa. Ihminen oppii jatkuvasti, myös koulutustilanteiden ulkopuolella. Koikeilulla, ongelmanratkaisulla, ajattelulla ja ymmärtämisellä on oppimisessä keskeinen merkitys. Heidän mukaansa yksilöllä on olemassa itseohjautuvuuden, minän kasvun ja itsearvioinnin valmiudet, mutta hänen täytyy ensin oppia ne. Keskeiseksi asiaksi nouseekin näin ollen oppimaan oppimisen valmiuksien oppiminen. (Rauste-Von Wright, 1997). Konstruktivistinen oppimiskäsitys muuttaa oppimisprosessin painopistettä korostamalla oppijoiden omaa vastuuta oppimisprosessinsa onnistumisesta. Oppiminen on parhaimmillaan prosessi, joka synnyttää uutta ymmärrystä ja tietoa. (Hakkarainen, 1997).

sen tutkimuksen päämääränä on ymmärtää tutkimuksen kohde syvemmin.³ Kuvassa kaksi (2) on esitetty tutkimustyön hermeneuttinen kehä.

Kuva 2: Tutkimustyön hermeneuttinen kehä.

2.4 Tutkimustyön haasteet

Tutkimustyön suurimpia haasteita oli turvallisuusalan käsitteistön moninaisuus ja se että varsinaisesti ei ole olemassa mitään yhtenäistä sanastoa. Käsitteet ovat varsin monisyisiä ja ne eivät ole yksiselitteisiä. Tutkimustyössä on pyritty määrittelemään mitä milläkin käsitteellä tässä työssä tarkoitetaan. Tämä olisi myös oleellista kaikissa turvallisuusalan julkaisuissa. Sama käsite tarkoittaa eri yhteyksissä ja eri henkilöille eri asiaa. Tämä hankaloittaa yhteisen näkemyksen muodostamista. Yhtenä tutkimustyön haasteena on myös turvallisuuden ulottuminen lähes kaikkeen toimintaan, joka vaikeuttaa osaltaan kokonaisuuden hahmottamista. Tämä johtaa myös tunteeseen, että kaikkea ei kuitenkaan ole otettu huomioon tai ei edes pystytä ottamaan huomioon.

³ Leskinen, Aleks (2006): Informaatiosodankäynti, operaatioturvallisuus ja puolustusvoimien turvallisuustoiminta. Pro Gradu-tutkielma s. 3 ja <https://webapps.jyu.fi/koppa/avoimet/hum/metelmapolkuja/metelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/hermeneuttinen-analyysi>.

2.5 Tutkimustyön rakenne

Tutkimustyö rakentuu johdannosta, jossa pyritään herättämään lukijan mielenkiinto, johdattamaan lukija aiheeseen sekä perustelemaan työn olemassaolon oikeutus ja tarpeellisuus. Toinen osa on käsittää tutkimuksen tutkimusteoreettisen osan, jossa on määritetty tutkimuksen tavoite, tutkimusongelmat, tarkasteltu käytettäviä tutkimusmenetelmiä ja kerrottu miten tutkimus on toteutettu, osan lopussa on pohdittu lyhyesti turvallisuuskäsitettä. Kolmannessa osassa valotetaan olemassa olevia käsityksiä tutkittavasta aiheesta. Neljännessä pyritään muodostamaan ja perustelemaan turvallisuuden hallinnan malli olemassa olevien käsitysten pohjalta. Lopuksi tarkastellaan tutkimuksen johtopäätökset.

2.6 Tutkimustyön eteneminen

Kimmokkeen tutkimustyölle on siis antanut tekijän aikaisempi tutkimustyö ja siinä todettu jatkotutkimusajatus turvallisuuden kokonaisuuden hahmottamisesta ja jäsentelystä sekä turvallisuuden osa-alueiden sisältöjen kuvaamisesta. Ensimmäinen malli (liite 1, kuva 1) on esitetty tekijän esiapseerikurssin tutkielmassa: Puolustusvoimien turvallisuustoiminnan keinovalikoiman ja operaatioturvallisuuden välisen suhteen määrittely.⁴ Hermeneuttisen analyysin kautta tutkija on muutaman vuoden ajan pohtinut ja muodostanut erilaisia hahmotelmia turvallisuuden kokonaisuudesta ja sen jäsentymisestä osa-alueisiin. Osa-alueiden sisältöjä on pohdittu tavoitteena luoda malli, jolla pystyisi huomiomaan kaikki turvallisuuteen liittyvät asiat, työkalun turvallisuuden kokonaisuuden hahmottamiseksi ja johtamiseksi. Tutkielmassa kuvatussa mallissa on jo esitetty ajatus turvallisuuden hallinnasta turvallisuustoimintaa ohjaavana yläkäsitteenä sekä turvallisuusjohtamisen roolista turvallisuustoiminnan toteuttamisessa.

Esiupseerikurssin tutkielman jälkeen tutkimustyön tekijä on hahmotellut mallia edelleen. Seuraavassa versiossa mallista (liite 1, kuva 2) turvallisuutta on lähestytty neljän kokonaisuuden kautta. Nämä ovat fyysinen turvallisuus, toiminnan turvallisuus, tietoturvallisuus ja henkilöstöturvallisuus. Turvallisuuskoulutus, poliisitoiminta puolustusvoimissa, tutkimus- ja kehittämistoiminta, turvallisuustiedustelu, turvallisuuskoulutus ja turvallisuustiedottaminen nähtiin tukeviksi toiminnoiksi, jotka eivät varsinaisesti kuuluneet mihinkään kokonaisuuteen. Mallissa on myös pyritty löytämään ne tasot missä johtamisen eri elementit vaikuttavat. Mallissa on pyritty entistä vahvemmin sitomaan turvallisuus osaksi organisaation ydintoiminnan toteuttamista. Turvallisuuden toteuttaminen on sidottu organisaation toiminnan peruseriaatteisiin ja niihin menettelytapoihin sekä toimintoihin joiden mukaan näitä peruseriaatteita toteutetaan. Turvallisuusjohtamisella toteutetaan näiden periaatteiden toteutuminen turvallisuuden osalta. Ongelmalli-

⁴ Wunsch, Richard (2008): Puolustusvoimien turvallisuustoiminnan keinovalikoiman ja operaatioturvallisuuden välisen suhteen määrittely. Esiupseerikurssin tutkielma s. 24.

seksi mallissa tutkimustyön tekijä koki fyysisen turvallisuuden ja toiminnan turvallisuuden kokonaisuu-
det. Fyysisen turvallisuuden ongelmallisuus liittyi käsitteen laajuuteen ja määrittelyyn. Mitä itse asiassa
sana fyysinen tarkoittaa? Tätä ei tutkija pystynyt yksiselitteisesti määrittelemään. Kaikki turvallisuuteen
liittyvät asiat tuntuivat lisäksi sisältyvän fyysiseen turvallisuuteen. Toiminnan turvallisuus oli myös kä-
sitteenä hankala, mutta suurimpana ongelmana siihen liittyi sen kokonaisvaltaisuus. Eikö turvallisuustoi-
minnalla nimenomaan pyritä turvaamaan organisaation toiminta? Eihän muiden osa-alueiden turvaamisel-
la ole mitään merkitystä mikäli niiden turvaaminen ei liity organisaation toimintaan.

Kyseisen ajatuksen pohjalta tutkimustyön tekijä muodosti turvallisuustoiminnan tavoitteeksi organisaati-
on toiminnan ja maineen turvaamisen. Näiden turvaaminen toteutetaan suojaamalla henkilöstö, tiedot,
ympäristö, materiaalit sisältäen myös omaisuuden ja kiinteistöt sisältäen myös alueet sekä mahdollista-
malla näiden kaikkien käytettävyys (liite 1, kuva 3). Tämän jälkeen tutkimustyön tekijä on pohtinut mitä
ovat ne osa-alueet joilla kyseiset asiat suojataan (liite 1, kuvat 4 ja 5). Hermeneuttisen ajattelun mukaises-
ti tutkimustyön tekijä on vuoroin miettinyt yksittäistä osa-aluetta ja siihen liittyviä keinoja. Vuoroin tut-
kimustyön tekijä on tarkastellut yksittäisiä osa-alueita ja niihin liittyviä keinoja kokonaisuuden kannalta.
Tutkimustyön tekijä on tehnyt tarkastelua myös suojattavien asioiden kautta ja pyrkinyt sitomaan niihin
eri osa-alueita. Tekijä on kuitenkin päätenyt malliin jossa osa-alueet eivät ole sidottu mihinkään suojaatta-
vaan asiaan vaan muodostavat turvallisuuden kokonaisuuden pitäen sisällään turvallisuuden toteutuksen
keinot. Liitteessä yksi (1) on esitetty tutkimustyön edetessä muodostetut mallit.

2.7 Turvallisuuskäsitteestä

Turvallisuudesta puhuttaessa meille syntyy erilaisia mielleyhtymiä siitä mitä kyseisellä sanalla tarkoite-
taan tai mitä se pitää sisällään. Yleensä mielleyhtymä on sidottu siihen tilanteeseen jossa kyseistä sanaa
käytetään, mutta monesti käy myös niin että toinen tarkoittaa tai ymmärtää käsitteen täysin erilaiseksi
kuin kyseisessä yhteydessä oli tarkoitus. Poliitikko ymmärtää turvallisuuden turvallisuuspolitiikaksi, soti-
las sotilaallisella toiminnalla saavutetuksi turvallisuudeksi, poliisi yleisen turvallisuuden ja järjestyksen
ylläpitämiseksi, palomies pelastustoimeksi, yrityksen tai organisaation turvallisuuspäällikkö organisaati-
on turvallisuudeksi, työsuojelupäällikkö työturvallisuudeksi ja tämän lisäksi jokainen näistä kokee turval-
lisuuden yksilönä omana tuntemuksena ja tarpeena siitä mitä turvallisuus on. Kukaan näistä ei ole vääräs-
sä, mutta tilanne kuvaa sen kuinka monitahoinen ja ongelmallinen turvallisuus käsitteenä on. Tämän takia
on tärkeää kertoa tarkasti käsitettä käyttäessään mitä sillä tarkoittaa.

Seuraavassa muutamia näkemyksiä siitä mitä turvallisuudella ymmärretään kun tarkastelunäkökulma on
yksilö tai organisaatio. Turvallisuus on viime kädessä varmuutta, joka perustuu riittävän todenmukaiseen
tulkintaan ympäröivästä todellisuudesta ja niistä seikoista, joilla voi olla merkitystä turvallisuuden suh-

teen.⁵ ”Yksilön kannalta turvallisuus on tarve ja tunne, jotka perustuvat ympärillä vallitsevaan tilanteeseen ja koostuvat yksilön niistä tekemistä tulkinnoista. Organisaation turvallisuus on asiain tila, jossa riskit ovat hallinnassa”. Turvallisuus sisältää kaikki ne keinot, joilla turvataan henkilöstö, tieto, materiaali, maine, ympäristö ja toiminta.⁶ Turvallisuustoiminnalla tarkoitetaan kaikkia niitä toimintaan ja jokapäiväiseen työhön liittyviä toimenpiteitä, joilla pyritään takaamaan organisaation tehtävien mahdollisimman häiriötön toteuttaminen sekä estämään kaikenlainen organisaation tai sen kohteisiin, tietoon, materiaaliin ja henkilöihin suunnatut vahingonteot ja ilkivalta. Turvallisuustoiminnalla pyritään myös estämään edellä mainittuihin asioihin kohdistuvat tahattomat teot ja onnettomuudet.⁷ Turvallisuustoiminnalla pyritään takaamaan osaltaan organisaation lailliset toimintaedellytykset, häiriötön toiminta ja toiminnan jatkuvuus.⁸

3 MALLEJA JA NÄKEMYKSIÄ TURVALLISUUDESTA

3.1 Puolustushallinnon ja Puolustusvoimien turvallisuustoiminnan kokonaisuus

Puolustushallinnon ja puolustusvoimien turvallisuustoiminnalla pyritään turvaamaan henkilöstöä, tietoa, materiaalia, ympäristöä ja mainetta. Sen päämääränä on turvata ja mahdollistaa kaikissa tilanteissa rauhan ajan esikuntien, joukko-osastojen, laitosten ja sodanajan joukkojen päätehtävien häiriötön toteuttaminen.⁹ Turvallisuustoiminta on jaettu toiminnan turvallisuuden, henkilöstöturvallisuuden, tietoturvallisuuden ja fyysisen turvallisuuden kokonaisuuksiin. Tätä kokonaisuutta toteutetaan ja ohjataan turvallisuusjohtamisella, joka puolustushallinnon ja puolustusvoimien turvallisuustoimintojen strategioiden mukaan perustuu organisaation turvallisuuspolitiikkaan sekä –strategiaan, ja sillä pyritään riskienhallintaan.¹⁰

⁵ Yrityksen turvallisuusopas (2008) s. 122

⁶ Puolustusministeriön turvallisuustoiminnan strategia (2007) s. 26.

⁷ Puolustusministeriön turvallisuustoiminnan strategia (2007) s. 27.

⁸ TJK-11 yritysturvallisuuden opintomoniste s. 1.

⁹ Puolustusvoimien turvallisuustoiminnan strategia (2003) s. 4.

¹⁰ Puolustusvoimien turvallisuustoiminnan strategia (2003) liite 2 s. 6 ja puolustusministeriön turvallisuustoiminnan strategia (2007) s. 26.

Puolustushallinnossa ja puolustusvoimissa toiminnan turvallisuudella tarkoitetaan tutkimustyön tekijän käsityksen mukaan omasta toiminnasta aiheutuvien turvallisuusriskien huomioimista, niiden ehkäisyä ja minimointia. Sen tavoitteen on toiminnan häiriöttömyys ja mahdollisimman nopea toiminnan jatkuminen häiriötilanteiden jälkeen. Lisäksi tavoitteena ovat turvalliset tuotteet sekä se, että omasta toiminnasta olisi mahdollisimman vähän vaaraa ja haittaa ympäröivälle yhteiskunnalle.¹¹

Puolustushallinnossa ja puolustusvoimissa henkilöstöturvallisuudella tarkoitetaan sekä henkilöiden että organisaation suojaamista. Sen tavoitteena on puolustushallinnon henkilöstön ja puolustushallinnon toiminnan vaikutuspiirissä olevien ulkopuolisten henkilöiden suojaaminen sekä puolustushallinnon suojaaminen omien ja ulkopuolisten henkilöiden aiheuttamilta uhkilta. Se pitää sisällään henkilöstön luotettavuuteen ja soveltavuuteen arvioinnin, oikeuksien hallinnan, sijaisjärjestelyt, henkilöstön suojaamisen ja työsuhteen järjestelyihin liittyvien turvallisuustekijöiden hoitamisen.¹²

Puolustushallinnossa ja puolustusvoimissa tietoturvallisuudella tarkoitetaan tietojen, tietojärjestelmien ja palveluiden luottamuksellisuutta, eheyttä ja käytettävyyttä. Tietoturvallisuuden tavoitteena on suojata tiedot, tietojärjestelmät ja palvelut siten, että niiden luottamuksellisuus, eheys ja käytettävyys on turvattu.¹³ Luottamuksellisuudella tarkoitetaan, että tiedot ovat niiden saatavilla, jotka ovat oikeutettuja niiden käyttöön. Eheydellä tarkoitetaan, että tieto on alkuperäisessä muodossaan koko elinkaarensa ajan. Käytettävyydellä tarkoitetaan, että tiedot ovat käytettävissä silloin kun niille on tarve.¹⁴ Tietoturvallisuus pitää sisällään niin laitteisiin, järjestelmiin, ohjelmistoihin ja sovelluksiin, tietoliikenteeseen ja käyttöjärjestelmiin kuin myös tiedon saantiin ja siihen pääsyyn, tiedon vartiointiin sekä pelastustoimintaan liittyvät turvallisuusasiat.

Puolustushallinnossa ja puolustusvoimissa fyysisellä turvallisuudella tarkoitetaan sekä ihmisten aiheuttamia uhkia ja vahinkoja kuin myös onnettomuuksista, vioista ja luonnonilmiöistä johtuvia uhkia ja vahinkoja. Sen tavoitteena on suojata henkilöitä, järjestelmiä, laitteita, aineistoja, postilähetyksiä, toimitiloja ja varastoja. Fyysinen turvallisuus pitää sisällään rakenteellinen suojauksen, lukitukset, murtosuojaukset,

¹¹ <http://www.turvallisuus.net/index.php?36>, http://www.upl.fi/files/321/TURVALLISUUDEN_OSAALUEET.doc, <http://www.tml.tkk.fi/Opinnot/T-110.260/2005/ytu11.pdf>, <http://www.tml.tkk.fi/Opinnot/T-110.5600/2007/ytu12.pdf>. 6.1.2008. http://www.ek.fi/ytnk/yritysturvallisuus/tuotanto_ja_toiminta.php. 14.3.2008.

Toiminnan turvallisuuteen kuuluvia keinoja ei ole määritetty puolustusvoimien tai puolustusministeriön strategioissa, eikä muissakaan puolustushallinnon ohjeissa. Muista lähteistä saatujen määrittelyiden mukaan toiminnan turvallisuudella pyritään omasta toiminnasta aiheutuvien riskien minimointiin sekä varaudutaan itse aiheutettaviin riskeihin. Sillä mahdollistetaan oman toiminnan häiriöttömyys ja mahdollisimman nopea toiminnan jatkuminen häiriötilanteiden jälkeen. Lisäksi tavoitteena ovat turvalliset tuotteet sekä se, että omasta toiminnasta olisi mahdollisimman vähän vaaraa ympäröivälle yhteiskunnalle.

¹² Puolustusministeriön turvallisuustoiminnan strategia (2007) s. 21 ja puolustusvoimien turvallisuustoiminnan strategia (2003) liite 2 s. 1.

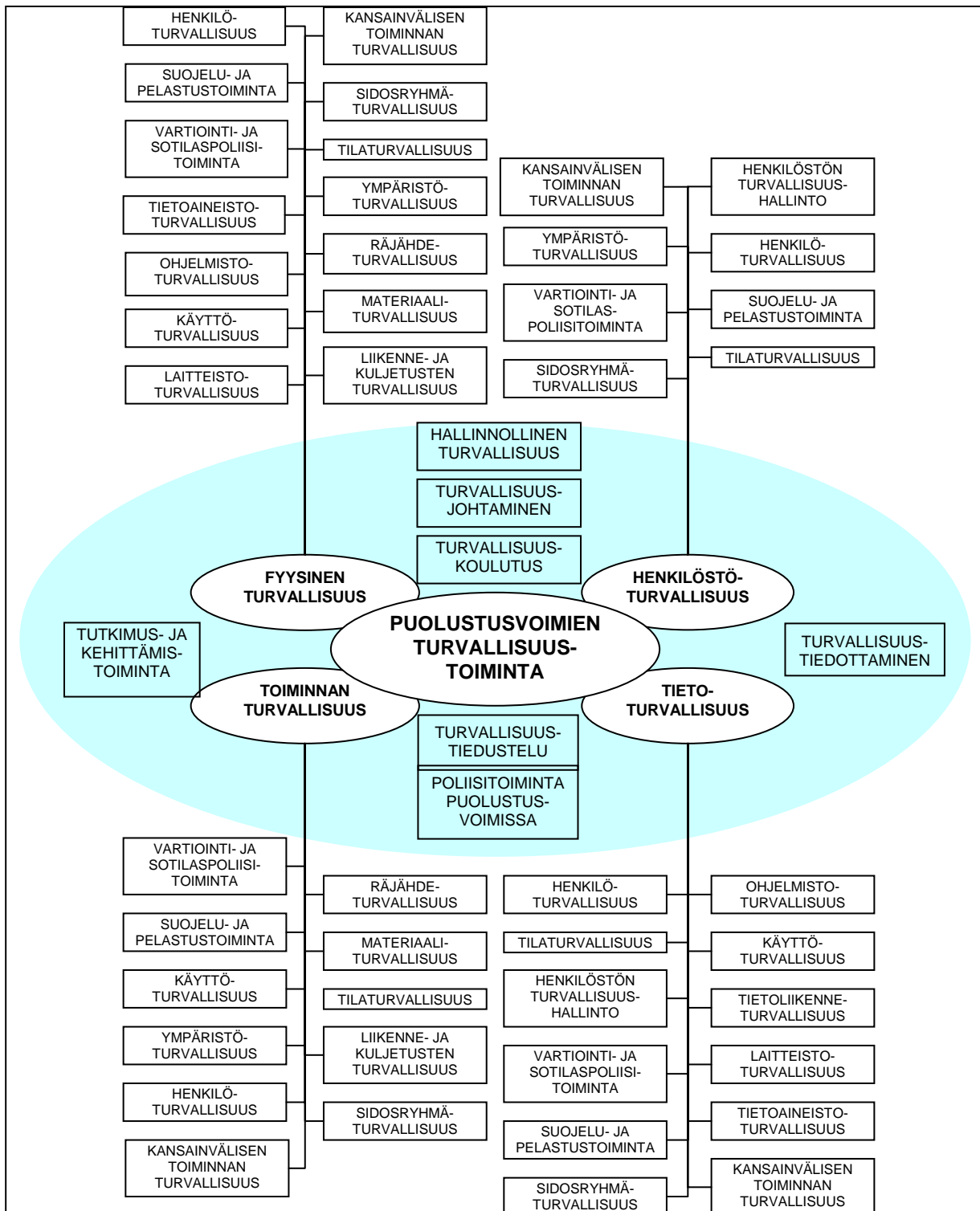
¹³ Puolustusministeriön turvallisuustoiminnan strategia (2007) s. 25.

¹⁴ <http://www.turvallisuus.net/index.php?25>. 14.3.2008.

kulun- ja tilojen teknisen valvonnan, vartioinnin ja vastetoiminnan, palo-, vesi-, sähkö- ja ilmastointiva-hinkojen torjunnan sekä kuriirien ja tietoaineistoja sisältävien lähetysten turvallisuuden.¹⁵

Edellä olevat osa-alueet muodostavat puolustushallinnon ja puolustusvoimien turvallisuuden hallinnan kokonaisuuden. Ne pitävät sisällään erilaisia keinoja, joilla kunkin kokonaisuuden tavoitteet ja päämäärät toteutetaan. Kuvassa kolme (3) on esitetty puolustushallinnon ja puolustusvoimien turvallisuustoiminnan keinovalikoima ja niiden jakautuminen edellä mainituille kokonaisuuksille. Tarkemmin keinot on kuvattu puolustushallinnon turvallisuuden strategiassa, puolustusvoimien turvallisuustoiminnan strategiassa sekä tutkimustyön tekijän edellisessä tutkimustyössä; ”puolustusvoimien turvallisuustoiminnan keinovalikoiman ja operaatioturvallisuuden välisten suhteiden määrittely”.

¹⁵ Puolustusvoimien turvallisuustoiminnan strategia (2003) liite 2 s. 1. ja puolustusministeriön turvallisuustoiminnan strategia (2007) s. 21 ja <http://www.tkk.fi/atk/tietoturva/saantopaketti/titumaaritelmat.html>. 14.3.2008.

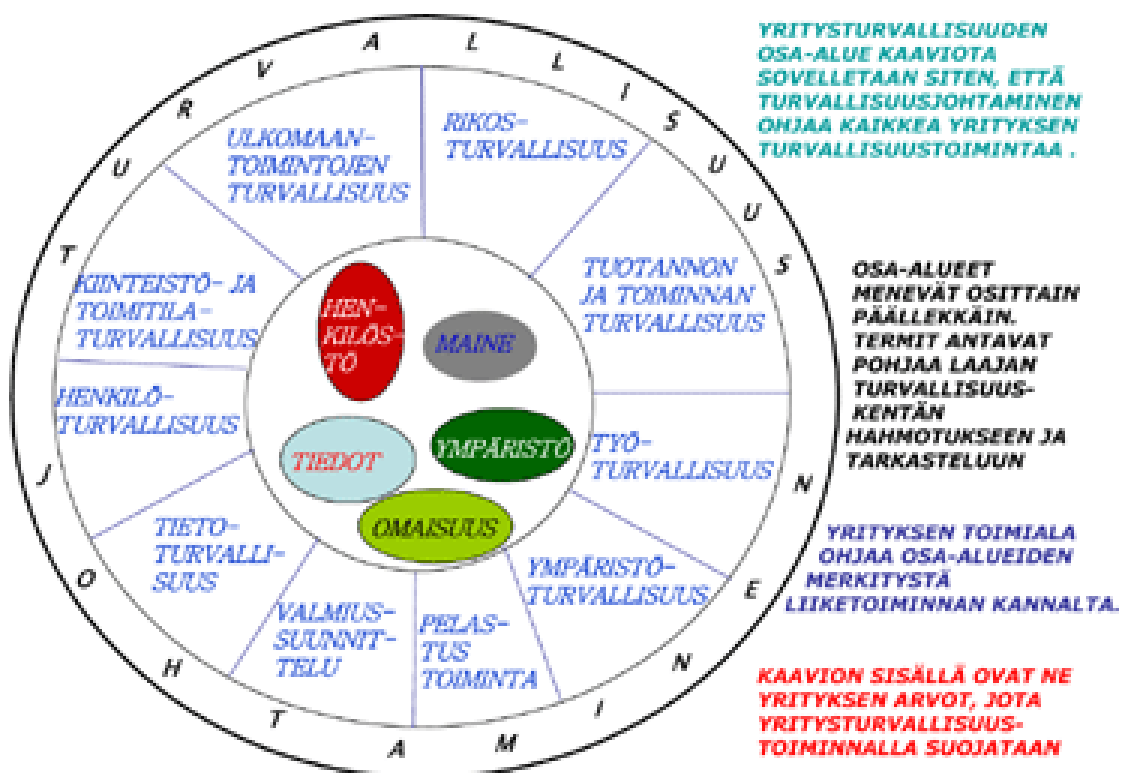

Kuva 3: Puolustusvoimien turvallisuustoiminnan keinovalikoiman jakautuminen turvallisuuden eri osa-alueille.¹⁶

¹⁶ Puolustusvoimien turvallisuustoiminnan strategia (2003) s. 4 ja Wunsch, Richard (2008): Puolustusvoimien turvallisuustoiminnan keinovalikoiman ja operaatioturvallisuuden välisen suhteen määrittely s. 10-23.

3.2 Yritysturvallisuuden kokonaisuus

Yritysturvallisuuden kokonaisuus on Elinkeinoelämän keskusliiton Yritysturvallisuuden neuvottelukunnan kehittämä malli yritysten turvallisuustoiminnan toteuttamiselle kokonaisvaltaisesti. Lähtökohtana mallille on ollut yritysten liiketoiminnan tukeminen parhaalla mahdollisella tavalla. Yritysturvallisuuden tavoitteena on suojata henkilöstöä, tietoja, omaisuutta, ympäristöä ja mainetta. Se muodostuu kymmenestä osa-alueesta, joilla pyritään laajaan turvallisuuden kokonaisuuden hahmottamiseen ja tarkasteluun. Yritysturvallisuuden kokonaisuus ja osa-alueet ovat esitetty kuvassa 4. Yritysturvallisuuden kokonaisuutta ohjataan turvallisuusjohtamisen keinoin ja sen kautta huomioidaan yrityksen liiketoiminnan kannalta oleelliset turvallisuuteen liittyvät asiat päätöksenteossa ja strategiassa.¹⁷ Turvallisuusjohtamisen todetaan olevan osa yrityksen normaalia johtamista ja turvallisuuteen liittyvät vastuut jakautuvat yrityksen liiketoimintavastuujaon mukaisesti.¹⁸

Kuva 4; Yritysturvallisuuden kokonaisuus.¹⁹

¹⁷ <http://www.ek.fi/ytnk08/fi/yritysturvallisuus.php>

¹⁸ Sama

¹⁹ <http://www.ek.fi/ytnk08/fi/yritysturvallisuus.php>

Seuraavassa kuvataan lyhyesti mitä yritysturvallisuuden eri osa-alueilla tarkoitetaan, mitkä ovat niiden tavoitteet eli millaisia uhkia vastaan niillä suojaudutaan sekä mitä asioita ne pitävät sisällään. Kuvaukset eivät ole täysin kattavia, vaan niissä pyritään kuvaamaan kyseisen osa-alueen pääpiirteet.

Henkilöturvallisuudella tarkoitetaan yrityksen oman henkilöstön ja yrityksen asiakkaiden suojaamisen lisäksi myös yrityksen suojaamista sekä oman henkilöstön että yrityksen ulkopuolisen henkilöstön aiheuttamilta uhkilta. Henkilöturvallisuuden tavoitteena on sekä yksittäisten henkilöiden että yrityksen suojaaminen. Henkilöturvallisuuden osa-alue pitää sisällään työntekijöiden suojaamisen rikoksilta ja onnettomuuksilta sekä työpaikalla että työmatkoilla kuin myös vapaa-ajalla, yrityksen toiminnan jatkumisen kannalta kriittisten tehtävien osaamisen varmentamista sekä avaintehtävissä toimivien henkilöiden erityisuojausta. Lisäksi henkilöturvallisuudella pyritään epäluotettavien tai rikollisten henkilöiden rekrytoitumisen estämiseen. Asiakkaiden ja yrityksen toiminnan vaikutuspiirissä olevien henkilöiden turvallisuudesta pyritään huolehtimaan.²⁰

Kiinteistö- ja toimitilaturvallisuudella tarkoitetaan yrityksen toimipaikkojen ja -tilojen suojaamista sekä näissä olevaa omaisuutta ja materiaalia. Sen tavoitteena on turvata luvallinen asiointi ja häiriötön työskentely yrityksessä sekä estää yritykselle arvokkaan tiedon tai materiaalin anastaminen. Kiinteistö- ja toimitilaturvallisuus perustuu tilojen luokitteluun ja luokituksen mukaiseen suojaukseen. Suojausta toteutetaan rakenteellisella turvallisuudella, teknisillä turvallisuusjärjestelmillä, turvallisuusvalvonnalla, kokousten ja neuvottelujen turvallisuudella, ylläpito- ja huoltosopimuksilla sekä niihin liittyvillä tarkastuksilla.²¹

Pelastustoiminnalla tarkoitetaan tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ennaltaehkäisyä ja niihin liittyvää oikea-aikaista ja oikeanlaista vastatoimintaa. Oleellinen osa pelastustoimintaa on yksittäisten työntekijöiden osaaminen ja tietämys eli henkilöstön omien valmiuksien ylläpito. Sen tavoitteena on ihmisten, omaisuuden ja ympäristön suojaaminen sekä pelastaminen, vahinkojen rajoittaminen, sekä onnettomuuksien ja uhkatilanteiden seurausten lieventäminen. Tämä toteutetaan tulipaloihin ja onnettomuuksiin liittyvällä riskien hallinnalla ennakoimalla, poistamalla, minimoimalla sekä vakuuttamalla. Pelastustoiminnan osa-alue sisältää yrityksen varautumis- ja pelastussuunnittelun, paloturvallisuuden, teknisen paloturvallisuuden, tulitöiden turvallisuuden sekä palo- ja pelastuslaitteiden tarkastukset ja huollot.²²

²⁰ http://www.ek.fi/ytnk08/fi/Turvallisuuden_osa_alueet/henkiloturvallisuus.php, yrityksen turvallisuusopas s. 29 sekä TJK 11 yritysturvallisuuden opintomoniste s. 5.

²¹ http://www.ek.fi/ytnk08/fi/Turvallisuuden_osa_alueet/toimitilaturvallisuus.php, yrityksen turvallisuusopas s. 29 sekä TJK 11 yritysturvallisuuden opintomoniste s. 7-8

²² http://www.ek.fi/ytnk08/fi/Turvallisuuden_osa_alueet/pelastustoiminta.php, yrityksen turvallisuusopas s. 29. sekä TJK 11 opintomoniste s. 8-9.

Rikosturvallisuudella tarkoitetaan toimenpiteitä jotka kohdistustuvat yrityksen toiminnan, henkilöstön ja omaisuuden suojaamiseen sisältä tai ulkopuolelta kohdistuvia rikoksia vastaan. Sen tavoitteena on ennen kaikkea rikosten ennalta ehkäisy ja tapahtuneiden rikosten selvittäminen. Rikosturvallisuuteen kuuluu rikostorjunta, rikosriskien hallintakeinot ja rikostilanteen seuranta sekä ulkoa että yrityksen sisältä uhkaavan rikollisuuden osalta.²³

Tietoturvallisuudella tarkoitetaan yrityksen tietojen luottamuksellisuuden, käytettävyyden ja eheyden takaamista. Sen tavoitteena on liiketoiminnan jatkuvuuden vaatimien tietojen sekä asiakkaan tietojen turvaaminen. Tietoturvallisuus pitää sisällään tietojen merkityksen arvioinnin, tietojen luokittelun ja luokittelun mukaisen käsittelyn, hallinnollisen tietoturvallisuuden, tietosuojasta huolehtimisen (yksityisyyden suoja), tietoteknisen turvallisuuden, tietosodankäynniltä suojautumisen (suojautuminen tietojen ja järjestelmien laajamittaiselta sabotoinnilta sekä toiminnan lomaannuttamiselta) ja tietojärjestelmien toiminnan jatkuvuuden varmistamisen. Oleellinen osa tietoturvallisuutta on siinä käytettävien menetelmien jatkuva seuranta ja omien toimenpiteiden jatkuva parantaminen.²⁴

Tuotannon ja toiminnan turvallisuudella tarkoitetaan yrityksen toiminnan ja tuotannon häiriöttömyyttä, nopeaa toipumista häiriön jälkeen sekä turvallisia tuotteita. Sen tavoitteena on yrityksen toiminnan jatkumisen takaaminen ja varmistaminen kaikissa olosuhteissa. Tuotannon ja toiminnan turvallisuus pitää sisällään liiketoimintariskien arvioinnin, niihin liittyvän vaihtoehtosuunnittelun sekä jatkuvuussuunnittelun, tuotevastuun ja -turvallisuuden, varastoinnin ja kuljetukset, palvelujen turvallisuuden, logistiikkaturvallisuuden, maksuliikenteen turvallisuuden, arvo-omaisuuden säilytyksen, alihankkijoiden ja palveluntoimittajien kanssa tehtävät sopimukset.²⁵

Työturvallisuudella tarkoitetaan turvallista työtä, työntekijöiden hyvinvointia ja työhön, työpaikkaan ja työn tekemiseen liittyvien riskien ennaltaehkäisyä sekä hyvää yrityskuvaa. Sen tavoitteena on työnteosta aiheutuvien terveydellisten haittojen ehkäisy. Työturvallisuus pitää sisällään työsuojeluvastuiden jakautumisen yrityksessä, työsuojelun yhteistoiminnan järjestämisen ja toteutuksen yhteisellä työpaikalla. Työn tekemisen ja yksittäisen työntekijän kannalta työturvallisuus tarkoittaa koneiden ja työvälineiden turvallisuutta, työpaikan sisäisen liikenteen järjestelyitä, työn ja työpaikan fysikaalisia tekijöitä, vaarallisten aineiden käsittelyä, henkilösuojaimia, väkivallan ehkäisyä ja yksintyöskentelyyn liittyvää turvallisuutta sekä työhyvinvointia, työyksikön toimivuutta ja työkykyä ylläpitävää toimintaa. Usein työturvallisuus-

²³ http://www.ek.fi/ytnk08/fi/Turvallisuuden_osa_alueet/rikosturvallisuus.php, yrityksen turvallisuusopas s. 29 sekä TJK 11 yritysturvallisuuden opintomoniste s. 10-11.

²⁴ http://www.ek.fi/ytnk08/fi/Turvallisuuden_osa_alueet/tietoturvallisuus.php, yrityksen turvallisuusopas s. 30. sekä TJK 11 yritysturvallisuuden opintomoniste s. 11-14.

²⁵ http://www.ek.fi/ytnk08/fi/Turvallisuuden_osa_alueet/tuotanto_ja_toiminta.php, yrityksen turvallisuusopas s. 28. sekä TJK 11 yritysturvallisuuden opintomoniste s. 15-17.

della tarkoitetaan lakien edellyttämästä työsuojelutoiminnasta, jolla tarkoitetaan työperäisten vaara- ja haittatekijöiden syntymisen estämistä ja poistamista.²⁶

Ulkomaantoimintojen turvallisuudella tarkoitetaan yrityksen henkilöstön turvallisuuden takaamista heidän ollessaan ulkomailla sekä yrityksen ulkomailla olevien toimintojen suojaamista. Sen tavoitteena on kohdemaan henkilöturvallisuuteen liittyvän riskitason vaikutusten poistaminen tai pienentäminen sekä vieraan ympäristön erityisvaatimusten huomioimista. Ulkomaantoimintojen turvallisuus pitää sisällään eri maiden riskiluokituksen, matkustajan statuksen ja ohjeistuksen.²⁷

Valmiussuunnittelulla tarkoitetaan puolustustaloudellisen suunnittelun ja huoltovarmuuden turvaamista poikkeusoloissa. Sen tavoitteena on yritykselle määrättyjen valmiusvelvoitteiden täyttäminen sekä toiminnan turvaaminen poikkeus- ja kriisioloissa. Valmiussuunnittelu pitää sisällään varautumisen poikkeusoloihin, tuotannon ja toiminnan toteutuksen suunnittelun, poikkeusoloihin liittyvän riskiarvioinnin, energiahuollon varmistaminen, raaka-aineiden, koneiden ja laitteiden saatavuuden varmistaminen, korjaus- ja huoltotoiminnan varmistaminen, varaosien saatavuuden varmistaminen, materiaalivarastoinnin järjestäminen, alihankinta- ja muiden palvelutöiden, henkilövaraukset (VAP-menettely). Valmiussuunnittelu koskee erityisesti tärkeysluokiteltuja yrityksiä, joita kutsutaan myös valmiusyrittiksi.²⁸

Ympäristöturvallisuudella tarkoitetaan ekologisen kestävyuden huomioista sekä vastuun ottamista ympäristöstä ja ympäristöasioista. Sen tavoitteena on ympäristöriskien ehkäisy sekä varautuminen ympäristövahinkojen varalle. Ympäristöturvallisuus pitää sisällään ympäristövaikutusten arvioinnin, ilmoitus- ja lupamenettelyt, vaarallisten aineiden käsittelyn ja säilytyksen, ympäristönsuojelun hallintajärjestelmän, ympäristönsuojelun toimintaohjelman, ilmansuojelun ja päästökaupan, vesien ja maaperän suojelun, meluntorjunnan ja maisemansuojelun, kemikaalivalvonnan ja jätehuollon. Oleellinen osa ympäristöturvallisuutta on asiakkaiden ja yhteiskunnan ympäristöodotusten ennakointi, parhaiden käytäntöjen kehittäminen, henkilöstön tietoisuuden lisääminen ympäristöasioista, avoin tiedottaminen sekä sitoutuminen standardien periaatteisiin.²⁹

²⁶ http://www.ek.fi/ytnk08/fi/Turvallisuuden_osa_alueet/tyoturvallisuus.php, yrityksen turvallisuusopas s. 28 sekä TJK 11 opintomoniste s. 17-20.

²⁷ http://www.ek.fi/ytnk08/fi/Turvallisuuden_osa_alueet/ulkomaantoimintojen_turvallisuus.php sekä yrityksen turvallisuusopas s. 29.

²⁸ http://www.ek.fi/ytnk08/fi/Turvallisuuden_osa_alueet/valmiussuunnittelu.php sekä yrityksen turvallisuusopas s. 29.

²⁹ http://www.ek.fi/ytnk08/fi/Turvallisuuden_osa_alueet/ymparistoturvallisuus.php sekä yrityksen turvallisuusopas s. 29.

3.3 Kansallinen turvallisuusauditointikriteeristö

Vuonna 2009 julkaistun Kansallisen turvallisuusauditointikriteeristön tavoitteena on yhtenäistää viranomaisten toteuttamia turvallisuustason mittauksia yrityksissä sekä auttaa yrityksiä ja muita toimijoita toteuttamaan omaa turvallisuustyötään. Kansallinen turvallisuusauditointikriteeristö keskittyy ainoastaan ”security”³⁰ puolen turvallisuuteen. Kriteeristö jakaantuu neljään osaan: hallinnolliseen turvallisuuteen (turvallisuusjohtaminen), henkilöstöturvallisuuteen, fyysiseen turvallisuuteen ja tietoturvallisuuteen.³¹ Sen kirjoittamisessa on ollut mukana sekä eri viranomaisten että yritysten eri alan asiantuntijoita.³²

Hallinnollinen turvallisuus mielletään kriteeristössä turvallisuuden johtamiseksi. Hallinnollinen turvallisuus muodostaa perustan organisaation turvallisuuden johtamisjärjestelmälle. Hallinnollinen turvallisuus koostuu organisaation turvallisuuspolitiikasta eli organisaation turvallisuustoimintaa ohjaavista periaatteista, turvallisuuden toimintaohjelmasta, turvallisuuden tavoitteiden määrittelystä, riskienhallinnasta, organisaation toimenpiteet turvallisuushäiriöiden ja -poikkeamien ennaltaehkäisemiseksi sekä niiden toteutuksessa, turvallisuusasioihin liittyvä dokumentointi, turvallisuuskoulutuksen toteutus sekä turvallisuuteen liittyvä raportointi ja johdon katselmukset.³³

Henkilöstöturvallisuuden osio keskittyy organisaation kykyyn rekrytoida kuhunkin tehtävään parhaiten sopivat henkilöt sekä estää sopimattomien henkilöiden rekrytointi. Henkilöstöturvallisuus pitää sisällään henkilöstön hallinnoinnin, henkilön soveltuvuuden, osaamisen ja hänen antamien tietojen oikeellisuuden varmistaminen, rekrytoinnin jälkeiset toimenpiteet ja toimenpiteet työsuhteen solmimisen yhteydessä sekä työsuhteen aikana.³⁴

Fyysisen turvallisuuden osio keskittyy toimitilaturvallisuuteen. Sen tavoitteena on suojata organisaation sensitiivinen ja salassa pidettävä tieto tilaturvallisuuden keinoin kuoriajattelun periaatteella. Fyysinen turvallisuus pitää sisällään alueen turvallisuuden, rakenteellisen turvallisuuden sekä turvallisuustekniset järjestelmät.³⁵

³⁰ Englannin kielessä turvallisuus jaetaan käsitteisiin safety ja security. Suomen kielessä näille käsitteille on ollut vaikea löytää varsinaisia vastineita, joka on myös vaikeuttanut meillä näiden termien käyttöä. Näiden kahden käsitteen suhdetta ja eroavaisuuksia, sekä sitä mitä nämä käsitteet tarkoittavat on Tom Hanén käsitellyt varsin yksityiskohtaisesti diplomityössään, Turvallisuusjohtaminen ja rajavartiolaitos – Yksittäisten onnettomuuksien tutkinnasta strategisten häiriöiden hallintaan (2005, s 17-26). Sen perusteella voidaan todeta, että käsite safety ymmärretään ”pehmeäksi turvallisuudeksi”, sisältäen tahattomasti syntyvät turvallisuusuhkat ja niiden ennaltaehkäisyn ja torjunnan. Käsite security taas ymmärretään ”kovaksi turvallisuudeksi”, sisältäen tahallisesti aiheutetut turvallisuusuhkat ja niiden ennaltaehkäisyn sekä torjunnan. Voitaisiinko toisaalta ajatella, että security käsite tarkoittaa meidän terminologiassa turvallisuutta ja safety käsite taas tarkoittaisi suojelua.

³¹ Kansallinen turvallisuusauditointikriteeristö (2009) s. 1.

³² Sama s. 5.

³³ Sama s. 7-31.

³⁴ Sama s. 35-43.

³⁵ Sama s. 45-55.

Tietoturvallisuuden osio kuvaa vähimmäisvaatimukset tietojen luottamuksellisuuden, eheyden ja käytettävyyden suojaamiselle. Tietoturvallisuus pitää sisällään hallinnollisen tietoturvallisuuden, henkilöstöturvallisuuden, fyysisen turvallisuuden, tietoliikenneturvallisuuden, tietojärjestelmäturvallisuuden, tietoa-ineistoturvallisuuden sekä käyttöturvallisuuden.³⁶

3.4 Valtionhallinnon näkemys tietoturvallisuuden kokonaisuudesta

Valtionhallinnon tietoturvallisuuden johtoryhmän julkaisussa 03/2007, tietoturvallisuudella tuloksia, todetaan tietoturvallisuuden koostuva yhdeksästä osa-alueesta, puhutaan niin sanotusti tietoturvallisuuden kasi pluspallosta. Nämä tietoturvallisuuden osa-alueet ovat tietoa-ineistoturvallisuus, henkilöstöturvallisuus, fyysinen turvallisuus, tietoliikennepalveluiden turvallisuus, laitteistoturvallisuus ja käyttöturvallisuus, ohjelmisto- ja ohjelmistokehityksen turvallisuus, jatkuvuus ja erityistilanteiden hallinta.

Tietoa-ineistoturvallisuus käsittää tietoa-ineiston käsittelyyn liittyvän ohjeistuksen. Henkilöstöturvallisuus käsittää omasta henkilöstöstä aiheutuvien turvallisuusriskien hallintaa. Fyysinen turvallisuus käsittää organisaation toimitilojen fyysiseen suojaukseen liittyviä toimenpiteitä. Tietoliikennepalveluiden turvallisuus käsittää tietoliikenteeseen, tietojärjestelmiin sekä verkkoihin liittyvien turvallisuusasioiden hoitamista. Laitteistoturvallisuudella tarkoitetaan laitteistojen suojausta, asennusta, ylläpitoa ja poistoa sekä niihin liittyvää hallinnointia, jossa määritellään laitteiden omistaja ja turvaluokka sekä laitteiden valvonta ja niiden kapasiteettien suunnittelu. Laitteistoturvallisuudella turvataan laitteiston elinkaarta, johon myös kuuluvat asennuksen, takuun ja ylläpidon lisäksi erilaiset tukipalvelut ja -sopimukset sekä laitteiston turvallinen poisto elinkaaren lopussa. Käyttöturvallisuudella luodaan ja ylläpidetään tietotekniikan turvallisen käytön vaatimat toimintaolosuhteet. Ammattitaitoinen tietojärjestelmien ylläpito toteuttaa ja parantaa omalta osaltaan tietoturvallisuutta pitämällä järjestelmät ajantasaisena ja tuntemalla niiden normaalin tilan. Näin ehkäistään ennalta poikkeustilanteita ja minimoidaan niiden vaikutuksia. Ohjelmisto- ja ohjelmistokehityksen turvallisuudella tarkoitetaan käyttöjärjestelmien, varus- ja työkaluohjelmistojen sekä muiden ohjelmistojen ja sovellusten tunnistamis-, suojausominaisuuksia, valvonta- ja lokimenettelyjä sekä ohjelmistojen ylläpitoon ja päivitykseen liittyviä turvallisuustoimenpiteitä. Jatkuvuudella ja erityistilanteiden hallinnalla tarkoitetaan varautumista häiriötilanteiden ja poikkeusoloihin. Häiriötilanteilla tarkoitetaan mitä tahansa normaalista poikkeavaa tapahtumaa ja poikkeusoloilla tarkoitetaan alueellisesti tai valtakunnallisesti vaikeutuneita toimintaolosuhteita, jolloin tilanteen hallitsemiseksi ei voida tukeutua enää säännönmukaisiin toimivaltuuksiin. Poikkeusolot on määritelty valmiuslaissa ja puolustustilalaissa. Tieto- ja verkkojärjestelmät tulee suunnitella ja rakennetaan hyvän tiedonhallintatavan mukaisesti siten, että valittu arkkitehtuuri tukee varautumista erilaisia uhkia vastaan.³⁷

³⁶ Sama s. 57-100.

³⁷ Vahti 3/2007; Tietoturvallisuudella tuloksia s. 63 s. 55-78.

3.5 Johtopäätökset olemassa olevista malleista ja käsityksistä turvallisuuden kokonaisuudesta ja osa-alueista

Edellä on kuvattu muutamia näkemyksiä sekä turvallisuuden kokonaisuudesta sekä yksittäisistä turvallisuuden osa-alueista. Minkään osalta ei voida todeta ajatusten tai näkökulmien olevan vääriä. Kaikissa on ollut vilpittömänä tavoitteena hahmottaa monitahoinen turvallisuuden kokonaisuus tai yksittäinen osa-alue. Käytännössä mallit ovat hyvin samankaltaisia ja pitävät sisällään samoja asioita. Ehkä mallien ja ajatusten ongelmana on se seikka, että ne ovat tehty jostain tietystä näkökulmasta ja niissä käsitellyt asiat eivät välttämättä liity suoraan turvallisuuteen.

Puolustushallinnon ja puolustusvoimien turvallisuustoiminnan kokonaisuus on tutkimustyön tekijän mielestä varsin sekava, ja missään virallisessa dokumentissa ei suoraan kuvata mitä osa-alueita kuuluu mihinkin neljästä kokonaisuudesta. Lähteissä on myös todettu runsas joukko erilaisia keinoja, jotka eivät ainakaan tutkijan mielestä ole keinoja.³⁸

Yritysturvallisuuden mallissa on kuvattu turvallisuuden osa-alueiden keinoja puolustushallinnon turvallisuuden kokonaisuutta tarkemmin. Yritysturvallisuuden mallissa ei kuitenkaan ole otettu huomioon kaikkia kyseiseen osa-alueeseen liittyviä keinoja. Kuvaukset ovat siis jääneet vajaiksi ja pintapuolisiksi. Yritysturvallisuuden valmiussuunnittelun osa-alue ei tutkijan mielestä ole puhtaasti turvallisuuteen liittyvä asia, vaan liittyy enemmänkin maanpuolustukseen ja poikkeusoloihin varautumiseen.

Valtionhallinnon tietoturvallisuuden johtoryhmän –ohjeistus ohjaa koko valtionhallinnon tietoturvallisuuden toteutusta. Ohjeistus onkin erittäin kattavaa. Ehkä ohjeistuksen kattavuudesta johtuen tai sitten tietoturvallisuus moninaisuudesta johtuen välillä tuntuu, että tietoturvallisuus nousee koko turvallisuustoiminnan yläkäsitteeksi kattaen kaiken turvallisuustoimintaan liittyvän.

³⁸ Wunsch (2008) s. 20-23

Turvallisuustoiminnan kokonaisuus muodostuu neljästätoista (14) osa-alueesta. Jokaisella osa-alueella on oma tavoitteensa turvallisuustoiminnan toteutuksessa. Osa-alueiden tavoitteet toteutetaan turvallisuustoiminnan keinoilla. Keinovalikoima ei ole pysyvä ja eri organisaatioilla on käytössään toisistaan poikkeavia keinoja. Sama keino voi olla käytössä usealla eri osa-alueella. Organisaation turvallisuustoiminnan osa-alueet ovat turvallisuusvalvonta, pelastusturvallisuus, tilaturvallisuus, vaarallisten aineiden turvallisuus, laitteistoturvallisuus, ympäristöturvallisuus, elintarviketurvallisuus (elintarvikkeiden turvallisuus), käyttöturvallisuus, liikenne- ja kuljetusten turvallisuus, tietotekninen turvallisuus, tietoaineistoturvallisuus, matkustusturvallisuus, turvallisuushallinto, työsuojelu. Turvallisuuteen liittyviä toimintoja jotka eivät muodosta omia osa-alueita vaan mahdollistavat, tukevat tai joissa tulee ottaa huomioon kaikki turvallisuuden osa-alueet ovat poliisitoiminta, turvallisuuden tutkimus- ja kehittämistoiminta, turvallisuusviestintä, turvallisuustiedustelu, pelastustoimi, turvallisuuskoulutus sekä yhteisö- ja sidosryhmäturvallisuus. Seuraavassa kuvataan mitä kullakin osa-alueella tarkoitetaan ja mitkä ovat osa-alueiden päämäärät. Lisäksi kunkin osa-alueen osalta on lueteltu tutkimustyön tekijän tunnistamia osa-alueen keinoja. Keinojen jakautuminen eri osa-alueille on esitetty kuvassa kuusi (6). Keinovalikoimat eivät ole täydellisiä ja niin kuin aikaisemmin tässä tutkimustyössä on todettu, keinovalikoima ei ole pysyvä vaan keinovalikoima on jatkuvassa muutostilassa riippuen organisaation tarpeista ja resursseista sekä uhkista joihin organisaation on varauduttava. Viime kädessä kysymyksessä on jatkuva kilpajuoksu uhkien ja niiltä suojautumisen välillä.

Turvallisuusvalvonnalla tarkoitetaan henkilövoimavaroin toteutettavaa valvontaa, vartiointia ja suojaamista. Turvallisuusvalvonnan päämääränä on turvallisuuden ja järjestyksen ylläpito sekä tietojen, henkilöiden, materiaalin, kiinteistöjen ja ympäristön suojaaminen. Turvallisuusvalvonnan keinoja ovat valvonta (kulunvalvonta, turvallisuustekniikalla suoritettava valvonta), vartiointi, turvallisuustarkastukset, vastetoiminta, turvatarkastukset, henkilösuojaus, partiointi ja rikostorjunta. Hannu Vanhatalo on todennut turvallisuusvalvonnan olevan olennainen osa murtojen, varkauksien ja ilkivallantekojen torjuntaa. Sillä täydennetään rakenteellista murtosuojausta. Turvallisuusvalvontaa toteutetaan vartioinnilla ja valvonnalla. Nämä toteutetaan henkilön toimesta kohteella tai esimerkiksi valvomosta kulun- ja kameravalvonta- sekä rikosilmoitinjärjestelmiä apuna käyttäen.³⁹

Pelastusturvallisuudella tarkoitetaan niitä toimenpiteitä, joita tehdään tulipalojen ja onnettomuuksien ennaltaehkäisemiseksi, havaitsemiseksi, rajoittamiseksi ja torjumiseksi. Pelastusturvallisuudessa on ennen kaikkea kysymys varautumisesta. Pelastusturvallisuuden päämääränä on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien syntymisen estäminen, niiden vaikutusten vähentäminen ja toipumisen nopeuttaminen. Pelastusturvallisuus voidaan jakaa paloturvallisuuteen, onnettomuuksien ennaltaehkäisyyn, pelastustoimintaan, väestönsuojeluun. Paloturvallisuus sisältää muun muassa varoittamiseen ja hälyttämiseen, alkusammu-

tukseen ja rakenteelliseen palontorjuntaan liittyviä asioita. Onnettomuuksien ennaltaehkäisyn toimenpiteitä ovat valistus ja mahdollisimman kattava turvallisuusnäkökohtien huomioiminen ennakoita. Pelastustoiminta tähtää ihmisten, omaisuuden ja ympäristön suojaamiseen sekä pelastamiseen onnettomuustilanteissa. Väestönsuojelun tavoitteena on suojata ihmisiä ja omaisuutta suuronnettomuustilanteessa tai muissa poikkeusoloissa. Pelastuslaissa on määritelty pelastustoimi, pelastustoiminta ja väestönsuojelu. Pelastustoimella tarkoitetaan tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäisyä. Pelastustoiminnalla tarkoitetaan ihmisten, omaisuuden ja ympäristön suojaamista ja pelastamista, vahinkojen rajoittamiseksi ja seurausten lieventämiseksi onnettomuuksien sattuessa tai uhatessa kiireellisesti suoritettavia toimenpiteitä. Väestönsuojelulla tarkoitetaan ihmisten ja omaisuuden suojaamista sekä pelastustoiminnan toteuttamista valmiuslain ja puolustustilalain tarkoitetuissa poikkeusoloissa sekä niihin varautumista.⁴⁰ Suomen Pelastusalan keskusjärjestön mukaan väestönsuojelulla tarkoitetaan ihmisten ja omaisuuden suojaamista ja pelastustoimintaa poikkeusoloissa sekä niihin varautumista. Siihen kuuluvat poikkeusoloja koskeva suunnittelu ja koulutus, väestönsuojien rakentaminen, varautuminen evakuoointeihin, pelastustoimintaan ja ensiapuun sekä johtamis-, valvonta- ja hälytysjärjestelmien ylläpito.⁴¹

Tilaturvallisuudella tarkoitetaan tilojen sekä tiloissa olevien materiaalien, laitteiden, välineiden ja omaisuuden vaatimien toimintaolosuhteiden, tilojen käytettävyyden ja turvallisuuden varmistamista rakenteellisilla ja teknisillä keinoilla. Sen päämääränä on estää ja paljastaa tiloihin tunkeutuminen ja tilojen sekä siellä olevien laitteiden ja välineiden käyttöön vaikuttavat tapahtumat. Tilaturvallisuuden osa-alueita ovat rakenteellinen turvallisuus ja tekniset valvontajärjestelmät, valvonta (kulunvalvonta, turvallisuustekniikalla suoritettava valvonta), vartiointi, turvallisuustarkastukset, vastetoiminta turvatarkastukset, partiointi, tilojen luokittelu, käyttöturvallisuus, liikenne- ja pysäköintijärjestelyt ja sähköturvallisuus.

Vaarallisten aineiden turvallisuudella tarkoitetaan niitä toimenpiteitä, joilla estetään tai vähennetään vaarallisista aineista (räjähteet, ampumatarvikkeet, kemikaalit, kaasut ja säteilevät aineet) johtuvia uhkia. Sen päämäärä on varmistaa vaarallisten aineiden turvallisuus kaikissa tilanteissa. Vaarallisten aineiden turvallisuuden kuuluu aineiden turvallinen ja oikea valmistus, kuljetus, varastointi, kunnon valvonta, käsittely ja hävittäminen.

Laitteistoturvallisuudella tarkoitetaan laitteiden toimintavarmuuteen ja turvalliseen käyttöön liittyviä toimenpiteitä. Sen päämääränä on varmistaa laitteiden toiminta ja taata laitteiden sekä välineiden turvallinen käyttö. Laitteistoturvallisuuden keinoja ovat standardisoinnit, testaukset, laitteiden käyttöön liittyvät ohjeet ja koulutus, laitteiden huollon ja korjausten toimenpiteet sekä varaosien saatavuus. Vahtiohjeen

³⁹ Hannu Vanhatalo, <http://vakuutusmajuri.fi/2009/10/05/isoveli-valvoo/>

⁴⁰ Pelastuslaki 13.6.2003/468, 1 luku.

⁴¹ http://www.spek.fi/Suomeksi/Varautuminen_ja_vss/Vaestonsuojelu.iw3

3/2007 mukaan laitteistoturvallisuudella tarkoitetaan laitteistojen suojaukseen, asennukseen, ylläpitoon ja poistoon liittyvää hallinnointia. Tähän liittyy laitteiden omistajuus, turvaluokka sekä valvonta.⁴²

Ympäristöturvallisuudella tarkoitetaan organisaation toiminnan ympäristöhaittojen ja vahinkojen ehkäisyä, valvontaa ja torjuntaa. Näillä haitoilla ja vahingoilla tarkoitetaan ihmisen terveyteen, elin- ja työympäristöön sekä muihin eliöihin ja ympäristöön kohdistuvia riskejä.⁴³ Sen päämääränä on estää ympäristövahinkojen tapahtuminen ja tapahtuneiden vahinkojen vaikutusten minimointi. Ympäristöturvallisuuden keinoja ovat ympäristövaikutusten arviointi (ympäristöriskit ja ympäristövahinkoriskit), ilmoitus- ja lupamenettely, jätehuolto sekä ympäristövahinkojen torjunta. Vertailun vuoksi voimme tarkastella mitkä ovat ympäristönsuojelulain tavoitteet. Lain tavoitteena on ehkäistä ympäristön pilaantumista sekä poistaa ja vähentää pilaantumisesta aiheutuvia vahinkoja. Lisäksi lain tavoitteena on turvata terveellinen ja viihtyisä sekä luonnontaloudellisesti kestävä ja monimuotoinen ympäristö. Lisäksi lain tavoitteena on ehkäistä jätteiden syntyä ja haitallisia vaikutuksia, tehostaa ympäristöä pilaavan toiminnan vaikutusten arviointia ja huomioon ottamista kokonaisuutena, parantaa kansalaisten mahdollisuuksia vaikuttaa ympäristöä koskevaan päätöksentekoon ja edistää luonnonvarojen kestävää käyttöä sekä torjua ilmastonmuutosta ja tukea muuten kestävää kehitystä.⁴⁴

Elintarviketurvallisuudella tarkoitetaan elintarvikkeiden hygieniaa ja sitä että käytettävät elintarvikkeet eivät aiheuta vaaraa. Sen päämääränä ovat turvalliset elintarvikkeet. Elintarviketurvallisuuden keinoja ovat valvonta, hygieniasta huolehtiminen ja elintarvikkeiden oikea säilytys koko tuotanto- ja kuljetusketjun ajan.

Liikenneturvallisuudella tarkoitetaan niitä toimenpiteitä joilla ehkäistään henkilöstön ja materiaalin vaarantuminen liikenteessä. Sen päämääränä on minimoida liikenteessä tapahtuvat onnettomuudet ja niiden vaikutukset. Liikenneturvallisuuden ensisijaisena keinona on liikennevalistus ja -koulutus. Tämän lisäksi keinoja ovat liikennevälineiden ominaisuudet, turvallisuus ja niiden kunnosta huolehtiminen sekä liikenneympäristön turvallisuus.

Logistiikka- ja kuljetusten turvallisuudella tarkoitetaan niitä toimenpiteitä joilla suojataan materiaalia ja tietoa niiden siirtoon liittyviltä uhkilta. Nämä uhkat voivat olla sekä tahattomia että tahallisia. Logistiikkaturvallisuuden päämääränä on kuljetettavan materiaalin ja tiedon saaminen halutussa kunnossa päämääränsä. Logistiikkaturvallisuuden keinoja ovat muun muassa kuljetusten suojaaminen vartioinnilla, rakenteellisilla ja teknisillä keinoilla sekä kuljetusten seuranta.

⁴² Vahti 3/2007 s. 63.

⁴³ <https://www.pohjola.fi/pohjola?id=328150&srcpl=8>.

⁴⁴ Ympäristönsuojelulaki 4.2.2000/86, 1 luku.

Tietoteknisellä turvallisuudella tarkoitetaan ohjelmistojen, tietojärjestelmien, tietoliikenteen, käyttöjärjestelmien ja sovellusten turvallisuuden varmistamista. Sen päämääränä on tietoaineistojen ja tietoteknisten järjestelmien suojaaminen varmistamalla niiden, niissä käsiteltävien ja säilytettävien tietoaineistojen luottamuksellisuus, käytettävyys, eheys ja aitous. Tietoteknisen turvallisuuden keinoja ovat palomuurit, salausmenettelyt, varmenteet ja salasanat, tunnistaminen, lokimenettelyt sekä virustorjuntaohjelmistot.

Tietoaineistoturvallisuudella tarkoitetaan tiedon ja tietoaineiston käytettävyyttä, oikeellisuutta, salassa pitämistä, turvallista käsittelyä ja säilyttämistä sekä tietojätteen hävittämistä. Sen päämääränä on tietoaineistojen suojaaminen varmistamalla niiden luottamuksellisuus, käytettävyys, eheys ja aitous. Tietoaineistoturvallisuuden toimenpiteitä ovat tietoaineistojen luettelointi ja luokitus sekä tietovälineiden asianmukainen hallinta, käsittely, säilytys ja hävittäminen.

Matkustusturvallisuudella tarkoitetaan turvallisuuteen liittyvien asioiden huomioimista matkustettaessa. Sen päämääränä on henkilöiden, tietojen ja materiaalin suojaaminen. Matkustusturvallisuuden keinoja ovat henkilösuojaus, materiaalin ja tietojen suojaamiseen liittyvät keinot, kohdetiedot ja kohteiden luokittelu, valmistelut ja toimenpiteet ennen matkaa, matkan aikana huomioitavat asiat ja toimenpiteet matkan jälkeen (raportointi).

Turvallisuushallinnolla tarkoitetaan turvallisuuteen liittyvien hallinnollisten asioiden hoitamista, kuten lupa- ja vakuusmenettelyt. Sen päämääränä on turvallisuuteen liittyvien asioiden hallinnointi ja dokumentointi. Turvallisuusselvitykset, vaitiolovakuudet, pääsy- ja kulkuoikeuksien hallinnointi, käyttö- ja käsittelyoikeuksien hallinnointi, vierailulupamenettely, turvallisuustodistukset.

Työsuojelulla tarkoitetaan toimenpiteitä joilla parannetaan ja ylläpidetään työn sekä työolojen turvallisuutta ja työntekijän fyysistä sekä psyykkistä terveyttä. Sen päämääränä on ylläpitää työntekijän työssä jaksamista ja hyvinvointia. Työsuojelun kokonaisuus muodostuu työ- ja palvelusturvallisuudesta, työterveydenhuollosta, työhyvinvoinnista, työ- ja palvelussuhdeasioista. Työterveyslaitoksen työsuojelun perusteet –kirjan mukaan työsuojelun perustehtävä on ylläpitää ja edistää työntekijöiden turvallisuutta, terveyttä ja työ- ja toimintakykyä sekä ehkäistä työtapaturmia ja ammattitauteja työympäristössä. Työsuojelun käsite käsittää työturvallisuuden, työterveyden sekä henkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin.⁴⁵

⁴⁵ Työsuojelun perusteet (2003) s 8.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimustyön keskeisenä päämääränä oli luoda turvallisuuden hallinnan malli organisaation turvallisuustoiminnan johtamisen ja toteuttamisen apuvälineeksi. Tarkoituksena oli luoda työkalu teorian hyödyntämisestä käytännön turvallisuustoiminnan toteuttamisessa. Mallissa haluttiin myös selkeästi linkittää turvallisuustoiminta osaksi organisaatioiden kokonaistoimintaa. Tämän takia mallin ulkokehälle on kuvattu koko organisaation toimintojen hallinta, joista turvallisuus on yksi osa. Seuraavassa kehässä on kuvattu turvallisuusjohtamiseen liittyvät asiat. Mallissa on myös kuvattu millä eri tasoilla mitäkin johtamista tapahtuu. Käytännön turvallisuustoiminta toteutetaan mallin osa-alueiden ja niissä olevien keinojen kautta suojaamalla henkilöitä, tietoa, materiaalia, kiinteistöjä sekä ympäristö. Kaiken päämääränä on turvata kaikissa tilanteissa organisaation toiminta. Tutkimustyössä on siis kyetty luomaan turvallisuuden hallinnan malli. Tutkimustyön tekijä tuli tutkimustyön edetessä siihen johtopäätökseen, ettei vain yhtä mallia ole olemassa ja varsinkin mallin keinot ovat muuttujia joita syntyy lisää ja olemassa olevien keinojen painotukset muuttuvat eri organisaatioiden tarpeiden, olemassa olevien uhkien muuttuessa ja uusien uhkien syntymisen myötä. Mallissa on kuitenkin pyritty ottamaan huomioon kaikki turvallisuuteen liittyvät asiat sekä liittämään turvallisuustoiminta kiinteästi organisaation toimintaan.

Mallia joka kelpaisi kaikille, on varmasti mahdoton luoda. Tämän takia tutkimustyön yksi oleellisista viesteistä on se, että organisaation turvallisuustoiminnan toteuttamiseksi tulee olla jonkinlainen käsitys organisaation turvallisuuden kokonaisuudesta. Eli niistä turvallisuuteen liittyvistä asioista, jotka kyseisessä organisaatiossa tulee ottaa huomioon. Jokaisen organisaation on tärkeä luoda oma mallinsa omien tarpeidensa mukaan. Mallin osa-alueita hyväksikäyttäen voidaan käyttää myös jaottelua, jossa turvallisuuden toteutusta lähestytään henkilöiden, tietojen, materiaalin, kiinteistöjen ja ympäristön suojaamisen kautta. Osa-alueet voidaan jakaa myös muihin kokonaisuuksiin, mikäli se nähdään tarpeelliseksi. Näissä jaotteluissa on selvitettävä mitkä osa-alueet ja keinot suojaavat mitäkin asiaa. Nyt luotu malli voi toimia lähtökohtana organisaation oman mallin luomiselle. Tärkeää on, että turvallisuustoimintaa toteutetaan organisaation tarpeiden mukaan.

Turvallisuuden hallinnan mallin luomisen yhtenä suurimmista haasteista oli turvallisuuden käsitteiden kirjo. Eri lähteissä ja yhteyksissä samalla käsitteellä tarkoitetaan vähän eri asiaa. Turvallisuuden käsitteiden määrittely ei ole siis yksiselitteistä. Yksittäinen käsite voidaan ymmärtää monella eri tavalla. Asioista keskusteltaessa tai kirjoitettaessa olisikin erittäin oleellista kertoa mitä milläkin käsitteellä tarkoitetaan. Tällöin jokainen ymmärtää mitä käsitteen käyttäjä on sillä tarkoittanut.

Tutkimustyön painopisteenä oli käytännön keinojen ja menetelmien kuvaaminen. Näitä keinoja pystyttiin malliin kuvaamaan, mutta mitä kullakin keinolla ja menetelmällä tarkoitetaan, ei ole selitetty. Mallissa esimerkkimäisesti mainitut keinot, menetelmät ja huomioitavat asiat ovatkin vain yksi näkemys asiasta. Kuten aikaisemmin todettiin, ne ovat mallin muuttuvia tekijöitä.

Yhtenä tutkimusongelmana oli pohtia kysymystä siitä mitä turvallisuustoiminnalla ymmärretään. Käsite on yhtä monitahoinen kuin kysymys siitä mistä asioista turvallisuus muodostuu. Turvallisuuden käsitteellä on siis monet kasvot riippuen siitä missä kontekstissa sitä käytetään. Tutkimustyön tekijän mielestä turvallisuudelle voidaan ajatella seuraavia ulottuvuuksia. Maailmankaikkeus, globaali, valtio, organisaatio/yhteisö ja yksilö. Näillä eri tasoilla turvallisuus tarkoittaa eri asioita. Tässä tutkimustyössä tarkasteltiin turvallisuutta nimenomaan organisaation näkökulmasta.

Tutkimustyön tekijä toivoo, että malli ja tutkimustyössä esitetyt ajatukset antavat jälleen yhden näkökulman turvallisuuden tarkastelulle ja tällä tavalla ylläpitää keskustelua turvallisuuden kokonaisuuden hallinnasta ja sen suhteesta organisaatioiden toimintaan. Nähtäväksi jää, kuinka malli kestää kriittisen tarkastelun ja toimivuuden käytännössä. Kykeneekö malli vastaamaan kaikkiin uhkiin sekä löytyykö osalueiden kautta tarvittavat suojauskeinot. Eli pystytäänkö sen avulla ottamaan kaikki turvallisuuteen liittyvät asiat huomioon.

Kiitän kaikkia jotka ovat jo tähän mennessä antautuneet keskusteluun asian tiimoilta ja toivon keskusteluiden jatkuvan edelleen. Ne ovat auttaneet minua ymmärtämään, että ei ole olemassa vain yhtä totuutta ja että käsitteistä kinastelemisen sijaan pääpaino pitäisi olla siinä miten turvallisuustoiminta toteutetaan parhaalla mahdollisella tavalla ja oikeisiin asioihin puuttuen.

LÄHTEET

1. KIRJALLISUUS JA OPINNÄYTETYÖT

Hanén, Tom (2005): Turvallisuusjohtaminen ja rajavartiolaitos – Yksittäisten onnettomuuksien tutkinnasta strategisten häiriöiden hallintaan. Johtamisenlaitos, julkaisusarja 1, tutkimuksia n:o 30. Hakapaino Oy, Helsinki.

Heljaste J-M, Korkiamäki J, Laukkala H, Mustonen J, Peltonen J ja Vesterinen P. (2008). Yrityksen turvallisuusopas. Gummerus Kirjapaino Oy 2008.

Leskinen, Aleksi (2006): Informaatiosodankäynti, operaatioturvallisuus ja puolustusvoimien turvallisuustoiminta. Maanpuolustuskorkeakoulun, Pro Gradu –tutkielma.

Useita kirjoittajia (2003). Työsuojelun perusteet. Työterveyslaitos. Vammalan Kirjapaino Oy, Vammala 2006.

Wunsch, Richard (2008): Puolustusvoimien turvallisuustoiminnan keinovalikoiman ja operaatioturvallisuuden välisen suhteen määrittely. Esiupseerikurssin tutkielma.

2. LAIT, SELONTEOT, PYSYVÄISASIAKIRJAT JA OHJEET

Kansallinen turvallisuusauditointikriteeristö. 20.11.2009.

Pelastuslaki 13.6.2003/468.

PETURV-OS PAK 01:02 Puolustusvoimien turvallisuustoiminnan strategia (2003).

Puolustusministeriö (2007). Puolustusministeriön turvallisuustoiminnan strategia. Kirjapaino Keili Oy.

Valtionvarainministeriö (2007). Valtionhallinnon tietoturvallisuuden johtoryhmän ohje 3/2007. Tietoturvallisuudella tuloksia, yleisohje tietoturvallisuuden johtamiseen ja hallintaan. Edita Prima Oy, Helsinki 2007.

Ympäristönsuojelulaki 4.2.2000/86.

3. INTERNETLÄHTEET JA OPINTOMONISTEET

Elinkeinoelämän keskusliiton yritysturvallisuuden neuvottelukunta.

<http://www.ek.fi/ytnk08/fi/yritysturvallisuus.php>. 19.3.2011.

Hannu Vanhatalo. <http://vakuutusmajuri.fi/2009/10/05/isoveli-valvoo>. 19.3.2011.

Jyväskylän yliopiston oppi- ja kurssimateriaalisivusto koppa. <https://koppa.jyu.fi/>. 19.3.2011.

Oulun opettajakoulutuslaitoksen luokanopettajan koulutusohjelman opiskelumateriaalia.

www.edu oulu.fi/okl/lo/kt2/wkonstr.htm. 5.1.2008.

Suomen pelastusalan keskusjärjestö. <http://www.spek.fi>. 19.3.2011.

Teknisen korkeakoulun Tietoliikenneohjelmistojen ja Multimedian laboratorio.

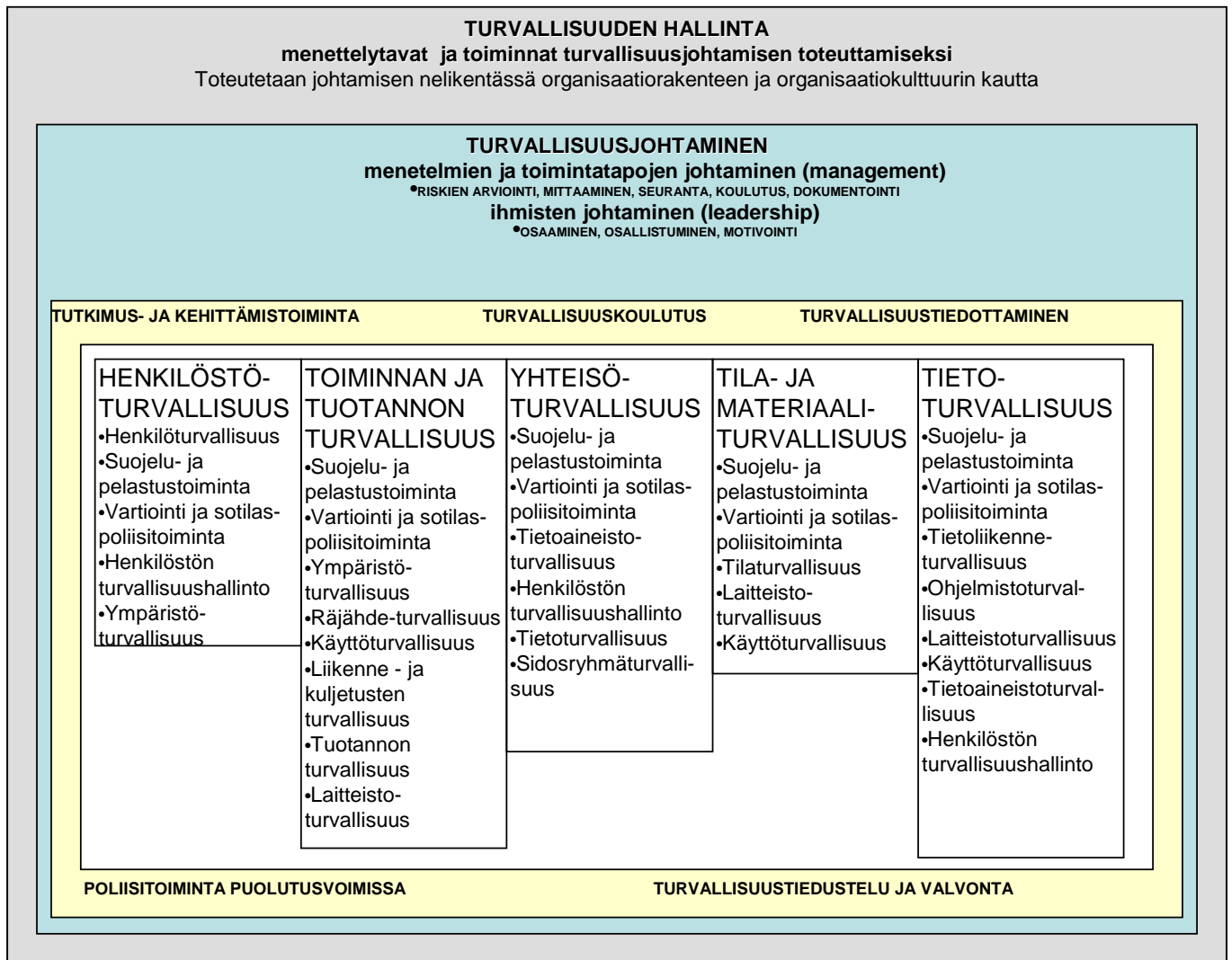
<http://www.tml.tkk.fi>. 19.3.2011.

TJK 11 yritysturvallisuuden opintomoniste. Moniste on tutkimustyön tekijän hallussa.

Turvallisuus.net internet-sivut.

Pohjola-konserni. <https://www.pohjola.fi>. 20.3.2011.

TURVALLISUUDEN HALLINNAN MALLIN KEHITTYMINEN TUTKIMUSTYÖN AIKANA

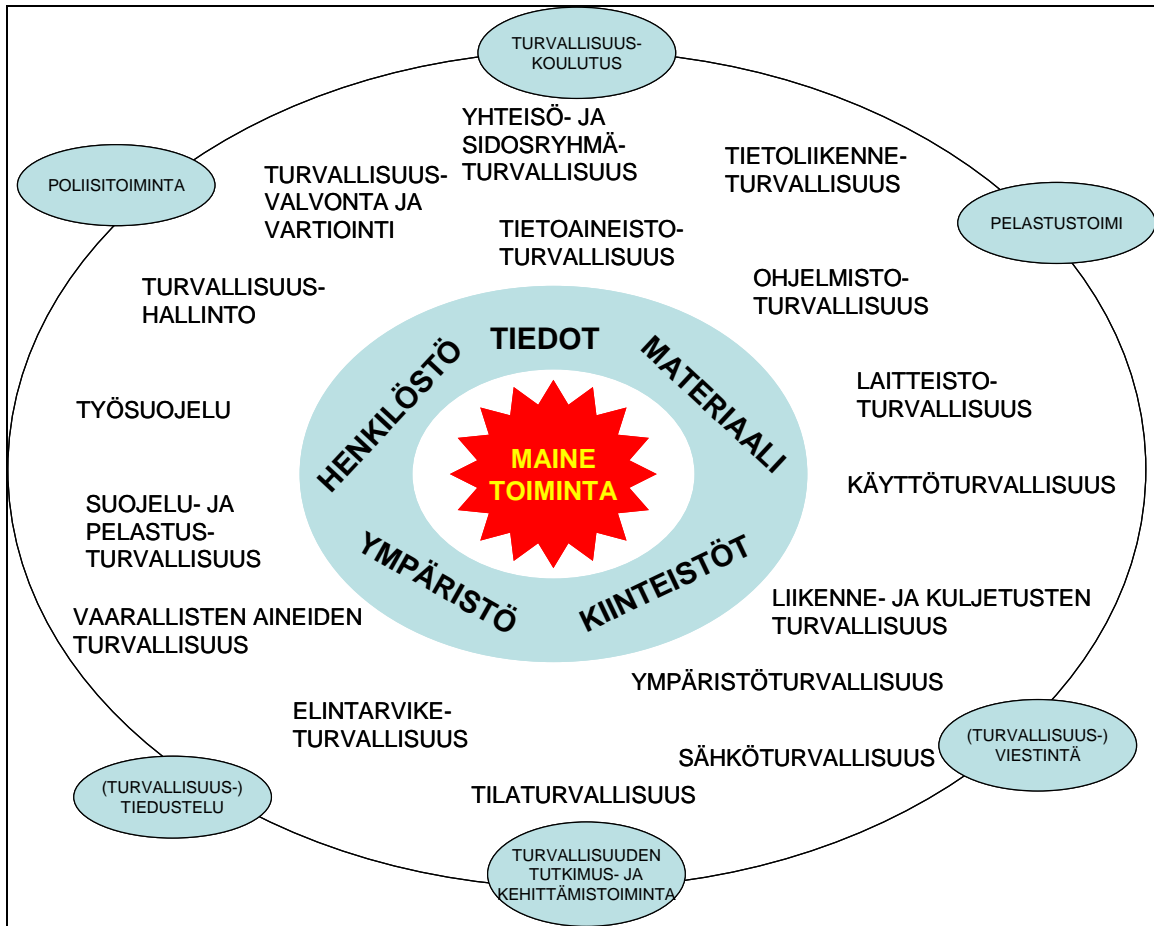
Kuva 1

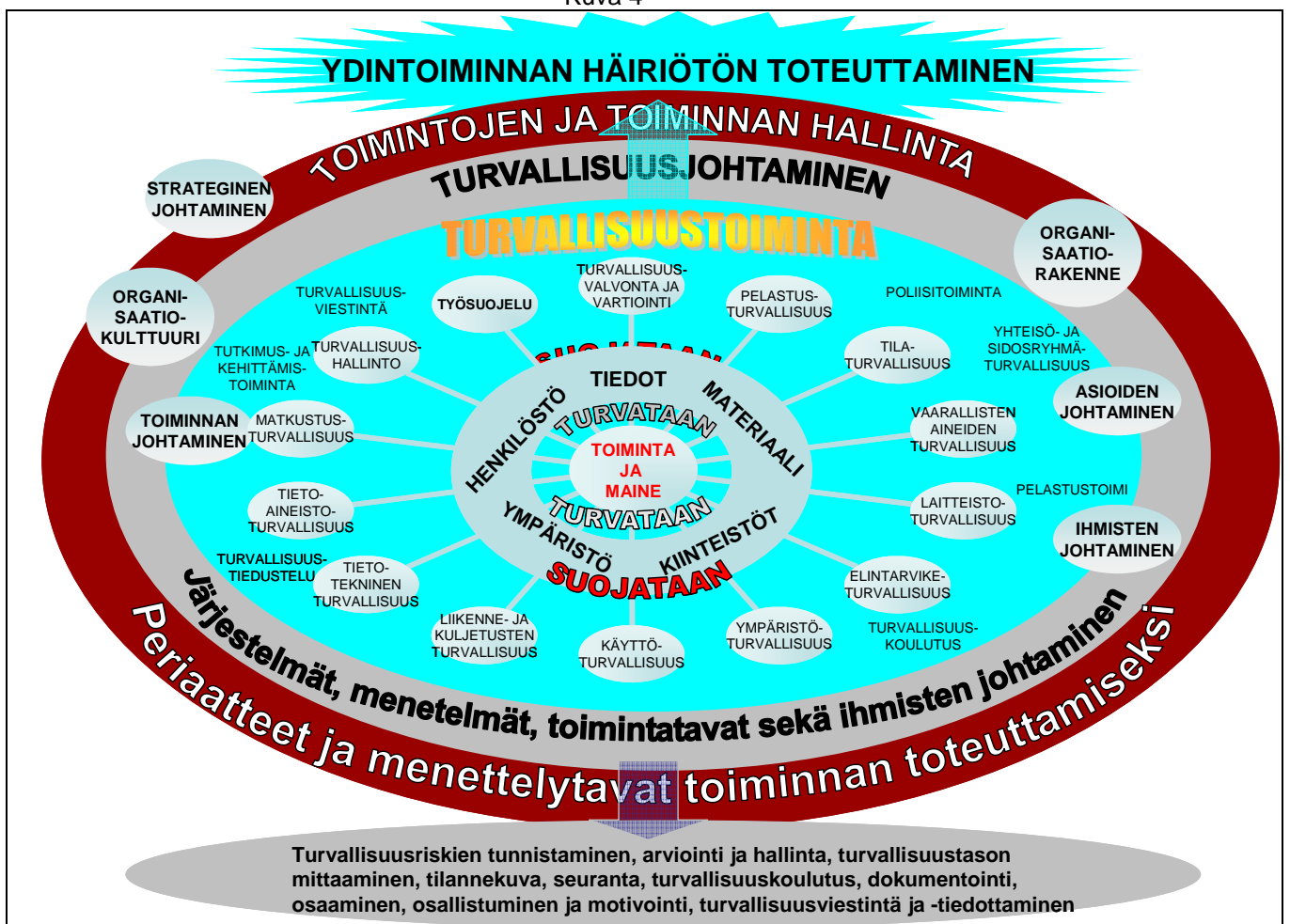
Kuva 2

Kuva 3

Kuva 4

Kuva 5